

Lokala fördelar av minskade klimatutsläpp?

- en studie av hur kommuner adresserar
klimatåtgärdernas sidonyttor

JENNIFER CARLESTAM 2020
MVEM30 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

Lokala fördelar av minskade klimatutsläpp?

- en studie av hur kommuner adresserar
klimatåtgärdernas sidonyttor

Jennifer Carlestam

2020

LUNDS
UNIVERSITET

Jennifer Carlestam

MVEM30 Examensarbete för examen i tillämpad klimatstrategi 30 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Helena Hanson, CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning, Lunds universitet

Externa handledare: Filippa Borgström och Maria Ivansson, Klimatkommunerna

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning
Lunds universitet
Lund 2020

Abstract

A growing research field shows that climate mitigation measures can entail numerous co-benefits for other policy areas, including improved air quality, enhanced energy security and reduced maintenance costs. One possible strategy for enhancing climate action can be to emphasize these co-benefits. However, research has shown that co-benefits are seldom included when climate mitigation measures are formulated and implemented. This study aimed to investigate how co-benefits of climate mitigation measures are emphasized in Swedish municipalities, and what barriers and possibilities such strategy can entail. A content analysis of climate strategic documents and energy plans of 13 municipalities was performed. Interviews with officers from eight of these municipalities was further carried out. The result showed that co-benefits are recognized and emphasized by municipalities, but to various degree. Both economic, social and environmental co-benefits have been recognized. Larger municipalities tend to emphasize a larger number of different co-benefits in their strategic documents than smaller ones. In communication with politicians, inhabitants and businesses regarding climate mitigation measures, municipal officers raise the issue of co-benefits. The officers emphasized that the communication can advantageously be formulated differently, depending on the target group. Co-benefits are most commonly described qualitatively. Quantifications could enhance the impact of the co-benefits, especially when emphasized for politicians, but such analyses can be too complex for municipal officers to perform. Furthermore, analysing and communicating co-benefits can be time consuming, and more knowledge might be needed. Despite these barriers, emphasizing co-benefits can make mitigation measures more attractive for politicians and other actors. In conclusion, making the co-benefits more visible seems to be one possibly effective approach to enhance climate action in municipalities.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Kommunernas uppdrag är omfattande, samtidigt som många kommuner har det tufft ekonomiskt. Skolor ska drivas, vård och omsorg skötas, avfall hämtas och gator asfalteras, och mycket mer därtill. Att klimatfrågan kan hamna längre ner på dagordningen är därför föga förvånande. Samtidigt kan, och behöver, en del av växthusgasutsläppen hanteras på just lokal nivå.

En strategi för att öka klimatfrågans genomslagskraft är att uppmärksamma de positiva effekter som sådana satsningar även kan få på andra områden. När vi till exempel åker mindre bil minskar inte bara klimatutsläppen utan luftkvaliteten blir också bättre, vilket är bra för både folkhälsa och miljö. En kommun som arbetar med klimatfrågan kan också locka till sig företag och invånare, och genom att till exempel minska sin energiförbrukning kan kostnaderna minska på köpet.

I den här uppsatsen har jag undersökt hur kommuner uppmärksammar sådana positiva effekter, och vilka möjligheter och hinder det kan föra med sig. För att ta reda på detta har jag analyserat klimatstrategier och energiplaner och intervjuat tjänstepersoner. Det visade sig att kommuner i flera sammanhang väljer att kommunicera och lyfta dessa positiva sidoeffekter. Dock tar det tid och kräver resurser, och mer kunskap kan behövas.

I intervjuerna framkom att klimatarbetet med fördel kan anpassas efter den målgrupp det riktar sig till. I kampanjer där invånare uppmuntras att välja gång och cykel framför bilen kan det till exempel vara bättre att fokusera på de positiva hälsoeffekterna som detta kan ge, snarare än de minskade utsläppen. För företag är det dessutom viktigt att de ekonomiska fördelarna av klimatengagemang lyfts fram; klimatsmarta företag kan locka kunder och ge konkurrensfördelar. Och för att få politikerna att säga ”ja, det här vill vi göra!” kan det vara en god idé att visa att klimatarbetet kan ge fler positiva effekter, gärna i form av sparade kronor och ören. Klimatarbetet kan alltså ge mer än bara minskade växthusgasutsläpp, och genom att uppmärksamma det kan man få med fler på tåget.

Innehållsförteckning

Abstract 5

Populärvetenskaplig sammanfattning 7

Innehållsförteckning 9

1 Inledning 11

1.1 Syfte och frågeställningar 12

1.2 Begreppsförklaring 13

1.3 Avgränsningar 13

2 Metod 15

2.1 Val av kommuner 15

2.2 Innehållsanalys av dokument 16

2.2.1 Urval av dokument 16

2.2.2 Kodning 17

2.2.3 Sammanställning, redovisning och tolkning av innehållsanalysens resultat 19

2.3 Intervjustudie 20

2.3.1 Ansats och genomförande 20

2.3.2 Sammanställning, redovisning och tolkning av intervjustudiens resultat 22

2.4 Metoddiskussion 22

2.4.1 Innehållsanalysens begränsningar 23

2.4.2 Intervjustudiens begränsningar 24

3 Resultat 25

3.1 Vilka sidonyttor kommunerna uppmärksammat 25

3.1.1 Ekonomiska sidonyttor 28

3.1.2 Sociala sidonyttor 30

3.1.3 Miljömässiga sidonyttor 31

3.2	<i>Om sidonyttor beskrivs kvalitativt eller kvantitativt</i>	32
3.3	<i>Kommunikation av sidonyttor</i>	33
3.3.1	Mot beslutsfattare	34
3.3.2	Mot invånare och företag	35
3.4	<i>Barriärer och möjligheter med arbetet med sidonyttor</i>	36
3.4.1	Barriärer	36
3.4.2	Möjligheter	38
4	Diskussion	41
4.1	<i>Flera olika typer av sidonyttor uppmärksammas</i>	41
4.2	<i>Kvantifiering fördelaktigt men görs sällan</i>	43
4.3	<i>Målgruppen avgör vad som kommuniceras</i>	44
4.4	<i>Begreppsförvirring – vilken nytta är egentligen sidonyttan?</i>	46
4.5	<i>Vikten av att se helheten</i>	47
4.6	<i>Framtida studier</i>	49
5	Slutsats	51
6	Tack	53
7	Referenser	55
7.1	<i>Empiriskt material</i>	60
8	Appendix	63
8.1	<i>Appendix 1 – Gruppering av åtgärder och sidnyttor</i>	63
8.2	<i>Appendix 2 – Intervjuguide</i>	66
8.3	<i>Appendix 3 – Sidonyttor som respektive kommun uppmärksammat</i>	67

1 Inledning

Klimatförändringarna är ett globalt problem, men en stor del av utsläppen kan och behöver hanteras på lokal nivå (Uggla & Elander, 2009). I kommunernas lagstadgade uppdrag ingår bland annat social omsorg, skolor, renhållning och avfallshantering, bostäder samt plan- och byggfrågor (SKR, 2019). Här finns potential för stora utsläppsminskningar, både inom den egna verksamheten och genom att främja företag och invånare att minska sina utsläpp (Bulkeley & Kern, 2006). För att driva klimatarbetet framåt har många kommuner tagit fram lokala klimatmål och klimatstrategier (Uggla & Elander, 2009). Klimatstrategierna anger inriktningen för kommunens klimatarbete (Naturvårdsverket, 2010). Flera kommuner har också valt att gå med i olika nätverk för att stärka sitt klimatarbete (Lidskog & Uggla, 2009). Ett exempel är föreningen Klimatkommunerna, som består av 37 medlemmar från olika delar av landet¹. Föreningen syftar till att öka takten i lokalt klimatarbete och stötta kommuner och regioner genom att bland annat skapa forum för erfarenhetsutbyte, driva påverkansarbete och sprida goda exempel (Klimatkommunerna, u.å.-b).

Kommuners förutsättningar för att bedriva ett aktivt klimatarbete varierar, bland annat med geografiska och demografiska faktorer (Uggla & Elander, 2009). Mindre kommuner har ofta mer begränsade ekonomiska resurser än större kommuner, liksom lägre tillgång till egen kompetens på miljöområdet (SKL, 2012). Både större och mindre kommuner befinner sig idag i en ekonomiskt ansträngd situation (SKR, 2020), och klimatfrågan kan konkurrera med kommunens många andra ansvarsområden och därför hamna längre ner på agendan (Montin, 2009). Något som dock sällan inkluderas när klimatåtgärder utformas och beslutas om är de potentiella sidonyttor som dessa kan ge (Mendez, 2015; Nemet et al., 2010; Workman et al., 2018). Genom att uppmärksamma sidonyttor kan klimatåtgärder framstå som mer attraktiva och kostnadseffektiva, och främja genomförandet av dessa (Bedsworth & Hanak, 2013; Gao et al., 2018; Karlsson & Westling, 2017; Kousky & Schneider, 2003). Flera studier har visat att om sidonyttor beskrivs monetärt kan de ekonomiska besparingarna i vissa fall vara lika stora som, eller större än, klimatåtgärdernas kostnader (Nemet et al., 2010; Rashidi et al., 2019; Saujot & Lefèvre, 2016; Thompson et al., 2014; Wei et al., 2017).

¹ Mars 2020

En växande forskningslitteratur visar flera exempel på sidonyttor (summerad i Karlsson et al., 2020). Exempel på sidonyttor är: förbättrad luftkvalitet från minskade vägtransporter och förnybar energi (Fox et al., 2019; Gao et al., 2018; Grafakos et al., 2015; Gunawan et al., 2017); mer fysisk aktivitet genom ökad gång- och cykeltrafik till följd av styrmedel för reducering av biltrafik (Maizlish et al., 2013; Woodcock et al., 2009; Xia et al., 2015) samt minskade energikostnader, nya arbetstillfällen och ökad energisäkerhet till följd av förnybar energiproduktion och energieffektivisering (Busch & McCormick, 2014; Rashidi et al., 2017; Wei et al., 2017).

Synliggörande av de sidonyttor som klimatåtgärder kan ge kan vara en fördelaktig strategi för att främja klimatarbete i kommuner (Bedsworth & Hanak, 2013; Busch & McCormick, 2014; Gunawan et al., 2017; Kousky & Schneider, 2003; Ma et al., 2013). Uppmärksammande av sidonyttor kan bland annat främja klimatarbete i en miljö där politisk oenighet råder (Bedsworth & Hanak, 2013), omvandla klimatfrågan från en global till en lokal fråga och skapa en möjlighet för politiken att adressera flera frågor på samma gång (Kousky & Schneider, 2003). Även mot invånare kan det vara fördelaktigt att kommunicera sidonyttor för att främja ett mer klimatsmart beteende (Amelung et al., 2019). I en nyligen genomförd forskningsöversikt efterfrågas mer forskning på om och hur sidonyttor adresseras i klimatpolitiska kontexter (Karlsson et al., 2020). Den här uppsatsen kommer att undersöka hur detta arbete ser ut i svenska kommuner idag.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka hur kommuner arbetar med att uppmärksamma sidonyttor av klimatåtgärder idag, och vilka barriärer och möjligheter som finns med ett sådant arbete. Med sitt fokus på lokalt klimatarbete kan studien bidra med värdefull kunskap för beslutsfattare och tjänstepersoner på kommunal nivå. I studien kommer kommunala klimatstrategiska dokument studeras och tjänstepersoner på kommuner intervjuas, där följande frågeställningar ämnas besvaras:

- Vilka sidonyttor av klimatåtgärder har kommuner uppmärksammat, och hur beskrivs dessa (kvalitativt eller kvantitativt)?
- Vilken kommunikation av klimatåtgärders sidonyttor sker mot beslutsfattare respektive invånare och företag i kommuner?
- Hur skiljer sig arbetet med sidonyttor mellan mindre och större kommuner?
- Vilka barriärer och möjligheter finns med ett arbetssätt där sidonyttor uppmärksammas i kommuners klimatarbete?

1.2 Begreppsförklaring

I uppsatsen används ordet *sidonytta* för att beskriva de positiva effekter som klimatåtgärder kan ge för andra områden, utöver just minskade utsläpp av växthusgaser. I det engelska språket används flera olika ord för att beskriva dessa; *co-benefits*, *side benefits*, *ancillary benefits* och *secondary benefits* är några exempel (Alfredsson & Karlsson, 2016). En allmänt vedertagen definition av begreppen finns inte, men IPCC har beskrivit ordet *co-benefits* enligt följande:

The positive effects that a policy or measure aimed at one objective might have on other objectives, thereby increasing the total benefits for society or the environment (IPCC, 2018, s. 546).

I svenska sammanhang används också flera olika begrepp, innefattande bland annat *tillkommande nyttor* (Alfredsson & Karlsson, 2016), *synergieffekter* (Karlsson & Westling, 2017) och just ordet *sidonyttor* (Alfredsson et al., 2020; Fahlberg et al., 2011; Klimatkommunerna, u.å.-c; Klimatpolitiska rådet, 2020; von Below et al., 2017). I denna uppsats har jag valt att använda mig av termen *sidonytta* genomgående i uppsatsen för att skapa en tydlighet. Att ha i åtanke som läsare är att uppsatsen syftar till att lyfta in innebörden av alla dessa begrepp när begreppet *sidonytta* används.

1.3 Avgränsningar

Studien är avgränsad till att studera klimatåtgärder som ämnar att minska utsläppen av växthusgaser, och inkluderar därför inte klimatanpassningsåtgärder. Vidare är studien avgränsad till Klimatkommunernas medlemskommuner eftersom de redan arbetar aktivt med klimatfrågan och därför kan tänkas ha god insikt i de barriärer och möjligheter som finns i kommunalt klimatarbete. Kommunerna kan också förutsättas ha utvecklat någon typ av klimatstrategiskt dokument (vilka ska analyseras i studien) eftersom ett av kraven på medlemmarna är att en handlingsplan för att minska utsläppen ska finnas (Klimatkommunerna, u.å.-a).

I studien kommer jag endast att undersöka sidonyttor, och därför inte de målkonflikter som finns mellan klimatarbete och andra samhällsmål. Studien kommer heller inte att försöka ge en heltäckande bild av samtliga sidonyttor som finns, utan syftar till att fånga kommunernas uppfattning av och arbete med dessa. De sidonyttor som omfattas av studien är sådana som uppstår relativt nära i tid. Nyttor som klimatarbete ger i form av förhindrande av samhällsekonomiska förluster till följd av klimatförändringens effekter inkluderas därför inte.

2 Metod

För att besvara studiens frågeställningar har en innehållsanalys av dokument och en intervjustudie genomförts. I innehållsanalysen studerades klimatstrategiska dokument från tretton kommuner. Intervjustudien inbegrep kvalitativa intervjuer med tjänstepersoner från åtta av de kommuner vars dokument ingick i innehållsanalysen. Intervjuerna tog sin utgångspunkt i resultatet av denna. I detta avsnitt beskrivs genomförandet av dessa studier.

2.1 Val av kommuner

Studien är avgränsad till att studera Klimatkommunernas medlemmar och ett antal av dessa kommuner valdes ut som studieobjekt. Detta urval gjordes genom att kommunerna först kategoriserades in efter storlek. En kategorisering av kommunstorlek gjordes för att säkerställa att en spridning i urvalet skulle fås, samt för att möjliggöra en jämförelse mellan större och mindre kommuner.

Först slumpades tio kommuner fram: fem mindre kommuner (upp till 100 000 invånare) och fem större kommuner (över 100 000 invånare). De utvalda kommunernas klimatstrategiska dokument analyserades (se avsnitt 2.2 *Innehållsanalys av dokument*), och tjänstepersoner på dessa kontaktades därefter för en intervjuförfrågan. Då endast ett begränsat antal av dessa valde att delta i intervjustudien, slumpades ytterligare fem kommuner fram, vilka kontaktades för en intervjuförfrågan innan deras klimatstrategiska dokument analyserats. För detta nya urval av kommuner analyserades således endast klimatstrategiska dokument för de kommuner som valt att delta i intervjustudien. Det slutgiltiga urvalet för studien blev följande kommuner: Forshaga, Åmål, Vellinge, Upplands Väsby, Mölndal och Kristianstad (mindre kommuner), samt Jönköping, Örebro, Västerås, Uppsala, Malmö, Göteborg och Stockholm (större kommuner). De som deltog i intervjustudien var Forshaga, Upplands Väsby, Mölndal, Kristianstad, Jönköping, Västerås, Örebro och Stockholm.

2.2 Innehållsanalys av dokument

En innehållsanalys gjordes av de klimatstrategiska dokumenten för de 13 utvalda kommunerna. Genom en innehållsanalys kan en överblick av ett större textmaterial fås, och möjligheten att jämföra texter med varandra skapas (Boréus & Kohl, 2018). En innehållsanalys kan både vara av kvantitativ och kvalitativ karaktär. En kvantitativ innehållsanalys räknar eller mäter förekomsten av olika enheter, medan en kvalitativ analys använder en mer avancerad tolkning av texterna (Boréus & Kohl, 2018). Denna studie har en mer kvantitativ ansats. Gemensamt för både en kvantitativ och kvalitativ analys är att någon typ av kodning tillämpas, vilken utgör det analysinstrument som anger vad i texterna som ska noteras (Boréus & Kohl, 2018). För att genomföra innehållsanalysen utvecklades ett kodningsschema (se avsnitt 2.2.2 *Kodning*).

2.2.1 Urval av dokument

En viktig fråga att ta ställning till är urvalet av de dokument som ska studeras – vilka urvalskriterier som ska användas, hur textmaterialet ska avgränsas, vilken typ av dokument som ska ingå i studien liksom var dessa dokument rent praktiskt ska hittas etc. (Justesen & Mik-Meyer, 2011, Kapitel 6). I denna studie har klimatstrategiska dokument studerats, då dessa anger strukturen och inriktningen för kommunens klimatarbete (Naturvårdsverket, 2010). Många kommuner väljer att kombinera sina klimatstrategier med de energiplaner som ska upprättas enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering (Naturvårdsverket, 2010). För de kommuner i studien som valt att inte inkludera sin energiplan i klimatstrategin inkluderades även det dokument som innehåller kommunens energiplan, utöver det dokument som anger inriktningen för klimatarbetet. I de fall då det klimatstrategiska arbetet presenterades i exempelvis ett övergripande miljö- eller hållbarhetsdokument inkluderades istället dessa dokument, och då analyserades endast de delar som innefattade klimatåtgärder. I de fall där det fanns hänvisningar till bilagor eller en underlagsrapport i klimatstrategierna inkluderades även dessa.

För att hitta dokumenten letade jag först på kommunernas hemsidor. Jag sökte först efter dokument som hade orden *klimat* och *strategi*, *program* eller *plan* i sin titel. De kommuner vars klimatstrategiska dokument eller energiplaner inte gick att hitta på respektive hemsida kontaktades via mejl, och jag fick på så sätt tillgång till dessa. Det slutgiltiga urvalet av dokument samt årtal för antagande presenteras i tabell 1. I studien inkluderades bara de dokument som var antagna vid analysens utförande².

² Mars 2020

Tabell 1. Urval av klimatstrategiska dokument för innehållsanalysen.

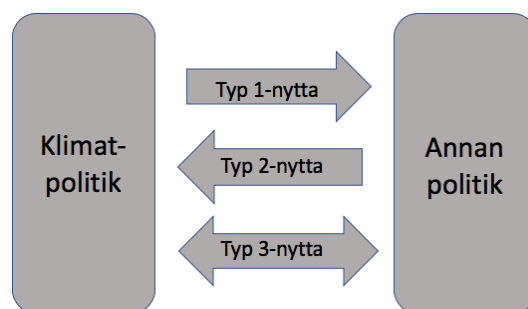
Kommun	Dokument	Antagen
Mindre kommuner		
Forshaga	Klimat- och energistrategi 2009-2020 Hållbarhetsstrategi för miljö och klimat	2009 2017
Åmål	Energi- och klimatstrategi med målsättningar till år 2030, samt bilagor	2017
Vellinge	Energi- och klimatprogram med utblick mot 2020 Bilaga Ekonomisk konsekvensanalys	2014 2014
Upplands Väsby	Energi- och klimatstrategi	2018
Mölnadal	Energi- och klimatplan	2015
Kristianstad	Klimat- och energistrategi och tillhörande klimatredovisning 2019	2018
Större kommuner		
Jönköping	Program för hållbar utveckling – miljö 2020-2040	2019
Västerås	Klimatprogram med handlingsplan 2017-2020	2017
Örebro	Klimatstrategi för Örebro kommun och tillhörande underlagsrapport	2016
Uppsala	Miljö- och klimatprogram 2014 till 2023 Energiprogram 2050	2014 2018
Malmö	Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020 Energi- och klimatstrategi för Malmö	2009 2009
Göteborg	Klimatstrategiskt program	2014
Stockholm	Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 Energiplan för Stockholm	2016 2013

2.2.2 Kodning

Ett kodningsschema utvecklades för att möjliggöra att sidonyttor i dokumenten kunde noteras och kategoriseras på ett konsekvent sätt. IPCC har i sin femte utvärderingsrapport delat in sidonyttor från klimatåtgärder enligt de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomiska, sociala och miljömässiga (Sims et al., 2014). Exempel på vad dessa kategorier innefattar har sammanställts av Rashidi et al. (2017). Ekonomiska sidonyttor rymmer här bland annat ökad energisäkerhet, ökad sysselsättningsgrad och ökad konkurrenskraft för företag. Sociala sidonyttor innefattar bland annat positiva effekter på folkhälsan, ökad säkerhet och ökad jämlikhet. De miljömässiga sidonyttorna är bland annat förbättrad vattenkvalitet, bevarande av biologisk mångfald och hushållning med naturresurser. Minskade utsläpp av växthusgaser kategoriseras här inte in under miljömässiga sidonyttor, i och med att det är den *huvudsakliga* nyttan som en klimatåtgärd syftar till. Viktigt att komma ihåg är också att denna indelning inte

alltid är självklar, eftersom exempelvis miljömässiga nyttor ofta har effekt på folkhälsa, liksom folkhälsa har samhällsekonomisk betydelse, och så vidare.

Sidonyttor kan vidare delas in enligt politikområden och åtgärder. Karlsson et al. (2020) föreslår att sidonyttorna kategoriseras enligt tre olika typer: typ 1) sidonyttor som uppstår i andra politikområden till följd av klimatåtgärder; typ 2) sidonyttor i form av minskade växthusgasutsläpp till följd av åtgärder som sker utanför klimatpolitiken; och typ 3) sidonyttor som uppstår av politik som har flera mål (se figur 1).

Figur 1. Illustration av typ 1-, typ 2- och typ 3-nyttor. Källa: Egen illustration, med utgångspunkt i figur av Karlsson och Westling (2017).

Jag har med utgångspunkt i detta valt att kategorisera dokumentens sidonyttor enligt om de är ekonomiska, sociala eller miljömässiga. I min analys var jag främst intresserad av typ 1-nyttor, men eftersom vissa kommuner har ett bredare angreppssätt i sina strategiska dokument som berör klimatåtgärder, exempelvis hållbarhetsstrategier, valde jag att även inkludera typ 3-nyttor. Om dessa istället hade uteslutits hade sidonyttor till följd av bredare strategier inkluderande klimatåtgärder inte kunnat fångas i min studie, och resultatet på så sätt kunnat vara missvisande. Typ 2-nyttor uteslöts däremot eftersom studien syftar till att studera klimatåtgärdernas sidonyttor.

Baserat på Sims et al. (2014) och Karlsson et al. (2020) utvecklades ett kodningsschema med utgångspunkt i kategoriseringen av Rashidi et al. (2017). Vilken kategori som sidonyttan sattes under berodde av hur kommunen presenterade denna, till exempel om den nämndes som en nytta som skulle innebära positiva effekter på folkhälsan (social sidonytta) eller om den nämndes som en nytta för miljön (miljömässig sidonytta). Sidonyttor i respektive dokument antecknades enligt tabell 2, där sidonyttor och åtgärder (skrivna inom parentes) liksom om dessa beskrivits kvalitativt eller kvantitativt noterades. Tabell 2 innehåller även exempel på hur kodningsschemat användes. Då en siffra presenterades i samband med sidonyttan, exempelvis i form av förväntat antal nya jobb eller sparade kronor,

noterades sidonyttan som kvantitativt beskriven. Övriga noterades som kvalitativt beskrivna.

Tabell 2. Kodningsschema för analys av dokument, innefattande kommunnamn, dokument, sidonyttor och åtgärder (inom parentes) samt hur sidonyttorna beskrivits (kvalitativt eller kvantitativt).

Kommun	Dokument	Sidonyttor			Hur de beskrivs
		Ekonomiska	Sociala	Miljömässiga	
<i>Kommun A</i>	<i>Energi- och klimatstrategi</i>	<i>Minskade kostnader (energieffektivisering)</i>	<i>Ökad fysisk aktivitet (främjande av transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen)</i>	<i>Minskad spridning av miljögifter (hållbar livsmedelskonsumtion)</i>	<i>Kvalitativt beskrivna</i>

Det är viktigt att kodningsschemat används konsekvent för allt material, för att möjliggöra att texterna kan jämföras och att mönster kan uppmärksammas (Boréus & Kohl, 2018). Är man ensam i genomförandet kan man analysera samma text två gånger, den andra gången så pass lång tid efter att man inte detaljerat minns hur den första analysen genomfördes (Boréus & Kohl, 2018). I denna studie lästes och analyserade samtliga dokument två gånger, med en viss tid emellan. Majoriteten av resultatet blev detsamma för båda omgångarna, men i de fall det inte blev det gick jag tillbaka till texten en gång till och gjorde en ytterligare bedömning.

2.2.3 Sammanställning, redovisning och tolkning av innehållsanalysens resultat

Ett vanligt sätt att sammanställa resultatet av en innehållsanalys är att beräkna frekvenser av det som har noterats, liksom att presentera relationer mellan kategorierna (Boréus & Kohl, 2018). För att möjliggöra en sammanställning och jämförelse av sidonyttor och åtgärder i de olika dokumenten delade jag in dessa i större grupper. Till exempel blev olika sätt att formulera positiva hälsoeffekter av förbättrad luftkvalitet (så som *bättre hälsa av bättre luft* och *minskade sjukdomsfall till följd av bättre luftkvalitet*) till *bättre hälsa av förbättrad luft/minskade utsläpp av hälsofarliga ämnen*. Ett annat exempel är att åtgärder som innefattar minskat matsvinn, mer ekologisk mat och minskad köttkonsumtion, sattes ihop till *hållbar livsmedelskonsumtion*. En mer detaljerad beskrivning av vad dessa grupper innehåller presenteras i appendix 1 (åtgärder i tabell 8 och sidonyttor i tabell 9).

Jag summerade sedan hur många kommuner som nämnt respektive sidonytta och vilka åtgärder de uppmärksammats i samband med, indelat efter de olika

kategorierna av sidonyttor och kommunstorlek (mindre respektive större kommuner). Vidare sammanställde jag hur respektive kommun beskrivit sidonyttor i sina dokument (kvalitativt eller kvantitativt). Utöver sammanställning i tabellform redovisas resultatet även i löpande text, med exempel och citat från dokumenten. På så sätt kunde analysen fånga upp en bredare kontext av hur sidonyttor adresseras, liksom exempel på vilka sidonyttor som inkluderades i analysen.

2.3 Intervjustudie

Efter innehållsanalysen av dokumenten genomfördes kvalitativa intervjuer med kommunala tjänstepersoner, för att möjliggöra fördjupande frågor kring de klimatstrategiska dokumenten och om kommunernas övriga klimatarbete. Ambitionen var att intervjua alla 13 kommuner som ingått i innehållsanalysen, men endast 8 av dessa valde att delta. Samtliga intervjuer genomfördes på telefon och tog 15-45 minuter vardera. Intervjupersonernas befattning (arbetstitel) varierar mellan kommunerna (tabell 3). Personernas tid som anställda på respektive kommun varierar från 2 till 13 år.

Tabell 3. Befattning för de intervjupersoner som deltog i intervjustudien.

Kommun	Intervjupersonens befattning
Mindre kommuner	
Forshaga	Klimatstrateg
Upplands Väsby	Klimat- och miljösamordnare
Möln dal	Utvecklingledare för miljö och klimat
Kristianstad	Klimatstrateg
Större kommuner	
Jönköping	Miljöstrateg
Västerås	Strateg, inriktning ekologisk hållbarhet
Örebro	Strategisk planerare, miljöfrågor
Stockholm	Projektledare, energi och klimat

2.3.1 Ansats och genomförande

Intervjuer kan genomföras på olika sätt – de kan vara strukturerade eller ostrukturerade, eller någonstans där emellan (David & Sutton, 2016, Kapitel 6). En semistrukturerad intervjuform valdes i intervjustudien för att skapa en flexibilitet och möjliggöra fördjupning inom potentiella nya teman som kunde tänkas tas upp

av intervjupersonerna. Intervjuerna utgår då från en intervjuguide, samtidigt som utrymme för följdfrågor finns och nya teman som tas upp av intervjupersonerna kan fångas upp (David & Sutton, 2016, Kapitel 6; Justesen & Mik-Meyer, 2011, Kapitel 3). Den översiktliga intervjuguide som utformades återfinns i appendix 2.

Inför intervjuerna tog jag fasta på de fem olika typer av frågor som David och Sutton (2016, Kapitel 6) beskriver; uppvärmningsfrågor, demografiska frågor, kärnfrågor, följdfrågor och klargörande frågor. Bland annat ställdes demografiska frågor tidigt i intervjun, där jag ställde frågor kring hur länge personen arbetat på kommunen och vilken befattning hen har. Kärnfrågor var bland annat ”På vilket sätt uppmärksammas sidonyttor i er kommun?” och ”Varför lyfter man sidonyttor i klimatstrategin?”, med följdfrågor så som ”Kan du berätta mer om det?”. För att underlätta tolkningen av svaren ställdes även klargörande frågor, till exempel ”Så du menar att...?”.

Innan intervjuer genomförs är det viktigt att testa intervjufrågorna i en pilotundersökning, där frågeformuläret testas på personer från målpopulationen (David & Sutton, 2016, Kapitel 6; Esaiasson et al., 2012, Kapitel 14; Justesen & Mik-Meyer, 2011, Kapitel 3). En testintervju med en miljöstrateg genomfördes, som sedan fick frågor om hur hen upplevt intervjun, om hen förstått alla frågor och om hen uppfattat intervjun som ledande på något sätt (jmf David & Sutton, 2016, Kapitel 6). Med hjälp av pilotundersökningen kunde jag få ytterligare förståelse för hur frågor om sidonyttor kan ställas till målgruppen, och avhjälpa problem med otydliga eller missriktade frågor.

Innan intervjuerna genomfördes fick samtliga intervjupersoner ta del av skriftlig information om studiens syfte och intervjuernas inriktning. Där ställdes också frågor om huruvida jag skulle kunna få spela in intervjuerna samt använda personernas arbetstitel och kommun i uppsatsen. Genom att denna information skickades ut på förhand kunde tid sparas under själva intervjuerna, och mer genomtänkta svar fås. Samtliga intervjuer spelades in, efter intervjupersonernas godkännande, och under intervjuerna antecknades även stödord.

Under intervjuerna förklarade jag innebörden av ordet *sidonytta* och vad begreppet innefattar i min studie (se avsnitt 1.4 *Begreppsförklaring*), i syfte att avhjälpa problem med eventuell begreppsförvirring. I de fall då intervjupersonerna själva valde att använda sig av andra begrepp (så som *tillkommande nyttor*, *positiva sidoeffekter* och *synergieffekter*), fångades även dessa svar upp som resonemang kring sidonyttor, även om det specifika begreppet inte användes.

I intervjustudien togs hänsyn till etiska aspekter. Innan en intervju genomförs är det viktigt ett så kallat *informerat samtycke* finns, där intervjupersonen får tydlig information om att de ingår i en vetenskaplig studie (Esaiasson et al., 2012, Kapitel 14). Huruvida anonymitet ska erbjudas i studien eller inte behöver vidare tänkas igenom. Beroende på studiens syfte och inriktning kan en anonymisering av intervjuresultatet innebära begränsningar (Esaiasson et al., 2012, Kapitel 14). Eftersom intervjuerna i denna studie innefattade bland annat uppföljande frågor om

kommunernas klimatstrategiska dokument, liksom att studien syftade till att jämföra mindre och större kommuner, har intervjupersonernas kommund tillhörighet och befattning presenterats. Samtliga deltagare har godkänt att denna information används i uppsatsen och samtyckt till deltagande.

2.3.2 Sammanställning, redovisning och tolkning av intervjustudiens resultat

Intervjuerna transkriberades och en sammanfattning av varje intervju, med utvalda citat, skickades därefter till respektive intervjuperson. Dessa gavs därigenom möjlighet att lämna eventuella synpunkter på citaten och min tolkning av intervjuerna, och på så sätt kunde en så kallad *deltagarvalidering* fås (jmf Kvale & Brinkman, 2014, Kapitel 11).

För att analysera intervjuerna gjordes en tematisk analys (jmf Bryman, 2018, Kapitel 24). Ett tema kan enligt Bryman (2018) vara en kategori som identifierats av forskaren utifrån dennes data, och vara kopplad till forskningens fokus och frågeställningar. Genom intervjusammanställningarna och studiens frågeställningar identifierades dessa teman i intervjuerna. Ett exempel på ett sådant är *kommunikation mot beslutsfattare*. Text och citat från respektive intervju kategoriserades in efter de identifierade temana. Sedan skrevs texterna för de olika intervjuerna ihop för att sammanfatta resultatet.

2.4 Metoddiskussion

Användandet av två olika metoder i studien har inneburit att fler perspektiv på studiens frågeställningar har kunnat fångas. Innehållsanalysen har möjliggjort en systematisk sammanställning av sidonyttor, och genom intervjustudien har en fördjupning av hur arbetet ser ut i kommunerna kunnat fås. Här har även tjänstepersoners egna reflektioner kunnat fångas upp. Samtidigt finns också begränsningar med studien.

Urvalet av kommuner utgår från Klimatkommunernas medlemmar, vilka arbetar aktivt med klimatfrågor, och det är därför inte självklart att resultatet är representativt för svenska kommuner i allmänhet. Samtidigt är det intressant att undersöka just Klimatkommunerna eftersom det ger en bild av hur kommuner med ett aktivt klimatarbete arbetar med sidonyttor. Indelningen av mindre och större kommuner kan vidare problematiseras. Exempelvis kategoriserades Kristianstad in som en mindre kommun, med sina 84 975 invånare, och Jönköping som en större,

med sina 139 735 invånare³. Skillnaden i invånarantal mellan den största kommunen i kategorin *mindre kommuner* och den minsta i kategorin *större kommuner* är således inte speciellt stor. En tydligare uppdelning skulle ha kunnat uppnås om medelstora kommuner tagits bort från det ursprungliga urvalet.

Innehållsanalysen utfördes före intervjufrågningarna skickades ut. Detta gjordes för att jag skulle skapa mig en större förståelse för dessa kommuners arbete, och därmed kunna framföra en genomtänkt och välarbetad förfrågan. Fem av de kommuner som ingick i innehållsanalysen valde dock att inte delta i intervjustudien. Resultatet av innehållsanalysen för dessa kommuner motsvarar därför inte nödvändigtvis hur arbetet med sidonyttor i kommunens arbete med att implementera och verkställa klimatarbetet ser ut. Vidare kan innehållsanalysen och intervjustudien diskuteras utifrån ytterligare metodologiska begränsningar, vilka utvecklas nedan (avsnitt 2.4.1 och 2.4.2).

2.4.1 Innehållsanalysens begränsningar

En innehållsanalys tenderar att uppmärksamma det uttalade istället för det outtalade, och man riskerar därför att gå miste om underförstådda men viktiga delar av texten (Boréus & Kohl, 2018). Även om sidonyttor beskrivits på olika sätt i olika dokument har jag försökt att fånga upp samtliga sidonyttor. Samtidigt har mina metodologiska val inneburit att outtalade eller underförstådda sidonyttor inte kunnat fångas upp. Exempelvis har vissa kommuner beskrivit att klimatarbete är 'positivt för flera områden' utan att beskriva vilka dessa områden är, och har därför inte kunnat kategoriseras in i kodningsschemat. Tolkningsfrågan kommer också in i bilden när en text kodas, eftersom en person inte nödvändigtvis uppfattar formuleringar och uttryck på samma sätt som en annan (Boréus & Kohl, 2018), och här finns därför en potentiell felkälla i mitt resultat.

Innehållsanalysens induktiva ansats, där samtliga sidonyttor i dokumenten först noterats och därefter grupperats, innebär svårigheter med att dra slutsatser kring huruvida ekonomiska, sociala eller miljömässiga sidonyttor uppmärksammas i störst uträkning. Som kan utläsas i appendix 1 (tabell 8 och 9) har de åtgärder respektive sidonyttor som förefallit likna varandra grupperats ihop. Denna gruppering kan problematiseras eftersom flera av dessa har tydliga kopplingar till varandra och magnituden av dem varierar. Skillnader och likheter kan därför vara svåra att uppfatta, vilket medför att vissa sidonyttor är svåra att kategorisera. Vad som är en ekonomisk, social och miljömässig sidonytta är heller inte alltid

³ Enligt SCB:s befolkningsstatistik från december 2019: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/kvartal-1-2019/>

självkärlart. Svårigheter med att kategorisera sidonyttor eftersom dessa ofta överlappar varandra har också diskuterats i tidigare studier (Karlsson et al., 2020).

2.4.2 Intervjustudiens begränsningar

En kvalitativ och semistrukturerad intervjumetod innebär att olika frågor i vissa fall ställs till olika personer, och att en kvantifiering av resultatet inte kan göras (David & Sutton, 2016, Kapitel 6). Samtidigt innebär denna ansats att ett större djup och en större detaljrikedom kunde fångas upp (David & Sutton, 2016, Kapitel 6). Urvalet av intervjupersoner kan vidare problematiseras. Intervjupersonerna innehar olika befattningar och deras svar behöver ses i relation till att de arbetar med klimatfrågor på olika sätt i sina kommuner. Eftersom de är kontaktpersoner för Klimatkommunernas medlemskommuner, kan de dock tänkas ha en god insyn i sin kommuns klimatarbete och därför lämpliga att intervjua.

3 Resultat

I denna del presenteras resultatet av innehållsanalysen och intervjustudien enligt teman baserade på studiens frågeställningar. Jämförelsen mellan mindre och större kommuner har inget eget avsnitt, utan inkluderas i de andra. I avsnitt 3.1 *Vilka sidonyttor kommunerna uppmärksammat* redovisas de sidonyttor som kommunerna har lyft och till följd av vilka åtgärder; först med en sammanfattning över vad som presenteras i de klimatstrategiska dokumenten och därefter en fördjupad beskrivning av dessa samt hur de adresserats i intervjuerna. Därefter följer avsnitt 3.2 *Om sidonyttor beskrivs kvalitativt eller kvantitativt*, som behandlar på vilket sätt ovan nämnda sidonyttor lyfts, i klimatstrategiska dokument respektive i kommunernas operativa klimatarbete. Efter detta kommer avsnitten 3.3 *Kommunikation av sidonyttor* och 3.4 *Barriärer och möjligheter*, där det resultat från intervjustudien som svarar mot dessa teman tas upp. Som beskrivits i metodavsnittet har 13 kommuners klimatstrategiska dokument studerats och intervjupersoner från åtta av dessa intervjuats. Kommunerna Åmål, Vellinge, Uppsala, Malmö och Göteborg har inte ingått i intervjustudien.

3.1 Vilka sidonyttor kommunerna uppmärksammat

Kommunerna lyfter fram att många olika klimatåtgärder ger sidonyttor (tabell 5). I de klimatstrategiska dokumenten nämner flest kommuner att ekonomiska sidonyttor fås av *övergripande åtgärder* (innefattande beskrivningar om ett ökat klimatarbete utan explicita förslag på åtgärder), *energieffektivisering*, *omställning till förnybar energi i energisystemet* och ett *transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*. Sociala sidonyttor lyfts också fram från dessa åtgärder, och även från arbete med att bland annat främja en *hållbar livsmedelskonsumtion* (innefattande minskad köttkonsumtion, ekologisk mat och minskat matsvinn), genom *stöd/aktiviteter för invånare* (så som rådgivningsinsatser och klimatutbildning) och genom att *främja hållbart byggande*. Flera av dessa ovan nämnda åtgärder nämns också kunna ge miljömässiga sidonyttor. Ett annat exempel på åtgärder som sägs kunna ge miljömässiga sidonyttor är *negativa utsläpp genom biokol*. En utförlig beskrivning på vad respektive åtgärd och sidonytta innefattar återfinns i appendix 1 (tabell 8 respektive 9).

Tabell 5. Klimatåtgärder som enligt kommunernas klimatstrategiska dokument ger olika typer av sidonyttor (ekonomiska, sociala och miljömässiga). Siffran visar antalet kommuner som lyfter de olika sidonyttorna (ekonomiska, sociala eller miljömässiga) från respektive klimatåtgärd.

Åtgärd	Sidonyttor, antal kommuner		
	Ekonomi- ska	Sociala	Miljö- mässiga
Övergripande åtgärder	9	5	4
Transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen	6	6	4
Negativa utsläpp genom biokol	-	-	2
Energieffektivisering	8	2	1
Omställning till förnybar energi i energisystemet	6	2	4
Stöd/aktiviteter för invånare	3	2	1
Hållbar offentlig konsumtion	2	1	-
Hållbar livsmedelskonsumtion	2	2	3
Avfallsminimering, återvinning och återanvändning/ delningsekonomi	2	1	1
Främja hållbart byggande	3	2	1
Främja hållbart näringsliv	3	-	-
Främja forskning och utveckling på klimatområdet	2	-	-

De större kommunerna tar generellt sett upp fler olika typer av sidonyttor (medelvärde: 10,1 st), och sidonyttor från alla de olika kategorierna, jämfört med de mindre kommunerna (medelvärde: 5,0 st) (tabell 6). Hur många olika sidonyttor som lyfts varierar mellan dokumenten, och nedan presenteras några exempel.

Mölnåls stad lyfter endast en sidonytta i sin energi- och klimatplan. Utvecklingsledaren för miljö och klimat på kommunen förklarar detta med att politikerna efterfrågat ett kort och koncist dokument, samt att det var många år sedan planen togs fram – på senare år har man blivit bättre på att se kopplingar mellan klimat och andra områden.

Upplands Väsby kommuns energi- och klimatstrategi presenterar inga sidonyttor av de åtgärder som tas upp, men skrivningar finns om att synergieffekter ska tillvaratas mellan olika styrdokument. I intervjun med klimat- och miljösamordnaren på kommunen framkom att detta är något som kommunen som kommunen arbetar aktivt med, och menade att det är av stor vikt för ett framgångsrikt klimatarbete i kommunen. Klimatfrågorna behöver integreras i alla kommunens verksamheter.

Det är väldigt lätt att det ses som ett dokument för oss som jobbar med de här frågorna, men det är ju precis det som det inte är. Det här är ett

dokument som ska vara ett stöd för alla verksamheter i sitt dagliga arbete. Och det är en utmaning (Klimat- och miljösamordnare, Upplands Väsby).

Forshaga är en av de kommuner som presenterar sidonyttor i sina dokument. Klimatstrategen på kommunen berättade att det var ett medvetet val att lyfta dessa i hållbarhetsstrategin. Han poängterade dock att detta inte var ett huvudsakligt fokus vid framtagandet av strategin, liksom att man i dokumentet heller inte valt kalla dessa för just *sidonyttor*. Detta stämmer för majoriteten av kommunerna – ordet *sidonytta* används oftast inte i dokumenten. Även i intervjuerna framkom att detta ord inte vanligen används. Två av intervjupersonerna sa att de istället pratar om att se klimatarbetet som en del av en större *helhet* eller finna *synergier* med andra områden (Mölndal och Kristianstad). Att använda ordet *sidonyttor* menade en av dem kan vara begränsande. Ord som *positiva sidoeffekter* och *synergier* används i vissa fall i dokumenten, och ofta beskrivs sidonyttorna utan att de benämns som just en *sidoeffekt*, även om de i innehållsanalysen kategoriserats som detta. Ett exempel är Åmål kommun som skriver att klimatåtgärden *bidrar till* andra positiva effekter:

Målen om energieffektivisering bidrar till välfärden bland annat genom att fungera kostnadsbesparande. I och med målen om fossiloberoende påverkas folkhälsan positivt då åtgärder bidrar till bland annat minskat buller och minskade avgaser (Åmål kommun, 2017a, s. 5).

En av de kommuner som adresserar klimatfrågan som en del av ett bredare miljöarbete är Malmö stad. Här presenteras visionen om ett hållbart samhälle och de positiva effekterna av detta, och i innehållsanalysen var identifieringen av sidonyttor därmed inte självklar. Följande citat är den skrivning som kategoriserades in som en *sidonytta av övergripande åtgärder*, innefattande att en mer attraktiv kommun kan fås:

Malmö har ett starkt varumärke som ”den hållbara staden” och det lockar besökare, boende och näringsliv (Malmö stad, 2009b, s. 5).

Västerås stads klimatprogram är ett av dokumenten som innehåller flera sidonyttor. Här tas dessa upp på ett systematiskt sätt, genom att *sidoeffekter* för föreslagna åtgärder presenteras. Anledningen till att dessa togs med menade strategin på kommunen var för att få med hela organisationen i klimatarbetet, genom att ha en helhetssyn och lyfta potentiella effekter för andra frågor.

Hur ska vi få med oss hela organisationen så att de förstår vilka effekter det här även ger dem? Då tänkte vi att vi även behöver se till de ekonomiska och

sociala aspekterna, inte bara de ekologiska. Vi ville ha en helhetssyn på det (Strateg, Västerås).

Tabell 6. Hur många olika typer av sidonyttor som respektive kommun lyfter i dokumenten. Antal gånger som sidonyttan tas upp i respektive dokument redovisas inte. En högre siffra visar därav inte på hur många gånger sidonyttorna tas upp, utan illustrerar hur många olika sidonyttor som presenteras.

Kommun	Sidonyttor		
Mindre kommuner	Ekonomiska	Sociala	Miljömässiga
Forshaga	1	3	3
Åmål	4	3	1
Vellinge	4	1	-
Upplands Väsby	-	-	-
Mölnadal	1	-	-
Kristianstad	6	2	1
Större kommuner			
Jönköping	-	1	1
Västerås	5	4	5
Örebro	5	9	7
Uppsala	6	2	5
Malmö	3	-	-
Göteborg	4	5	3
Stockholm	3	1	2

Nedan presenteras en mer utförlig beskrivning av vilka sidonyttor som kommunerna lyft (baserat på grupperingen i appendix 1, tabell 9), kopplat till vilka åtgärder de följer av (som redovisats i tabell 5). För dokumenten presenteras antal kommuner som nämnt respektive sidonytta inom parentes, och för intervjuerna är det exempel som tagits upp av intervjupersonerna som redovisas. En detaljerad redogörelse för vilka kommuner som nämnt vilka sidonyttor återfinns i appendix 1 (tabell 10).

3.1.1 Ekonomiska sidonyttor

Många kommuner nämner i sina klimatstrategiska dokument ekonomiska sidonyttor i form av att en *omställning till förnybar energi* och *energieffektivisering* ger en ökad energisäkerhet, en trygg energiförsörjning och ett minskat importberoende (8 st), liksom att många åtgärder, så som *energieffektivisering*, *hållbar livsmedelskonsumtion* och ett *transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*, kan ge minskade kostnader för kommunen, invånare eller företag (8 st).

Genom att bedriva ett aktivt klimatarbete (*övergripande åtgärder*) kan även kommunens attraktionskraft stärkas (7 st), och genom att bland annat *främja ett hållbart näringsliv* och en *omställning till förnybar energi i energisystemet* kan nya arbetstillfällen skapas och sysselsättningen i kommunen öka (7 st), liksom ett mer konkurrenskraftigt näringsliv (6 st) och en stärkt lokal ekonomi (3 st) fås. Ett exempel är Västerås stad, som uppmärksammar både minskade driftskostnader till följd av energieffektivisering och en ökad försörjningstrygghet till följd av en omställning till förnybar energi:

Andra positiva ekonomiska konsekvenser är att energieffektivisering minskar driftkostnaderna och ger mer utrymme till investeringar. Även införandet av fossilfri kraft- och värmeproduktion och småskalig elproduktion minskar vårt oljeberoende. Ett minskat oljeberoende gör oss mindre sårbara för prisförändringar på olja och ökar försörjningstryggheten (Västerås stad, 2017, s. 18).

Flera av personerna i intervjustudien uppmärksammade de ekonomiska besparingar som energieffektiviseringsåtgärder kan ge både för kommunens organisation och andra aktörer (Forshaga, Mölndal, Kristianstad, Västerås och Örebro). Sidonyttor av ett mer klimatsmart resande lyftes av en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga) även kunna generera minskade transportkostnader för individer. En annan intervjuperson från en mindre kommun (Kristianstad) lyfte den ekonomiska besparingen som arbetsgivare kan få i förlängningen, i form av friskare personal av mer aktiva transportsätt.

En av intervjupersonerna från en större kommun (Stockholm) menade att affärsnytta och ett aktivt klimatarbete är nära sammankopplade för företag, och att det idag har blivit en slags *hygienfaktor* att jobba med dessa frågor. Att arbeta för att minska sina utsläpp är viktigt för anseendet och för att behålla kunder.

Det är inte bara för att de är duktiga samhällsmedborgare utan det är också av ekonomiska skäl – annars tappar de kunder och anseende. Det är en ekonomisk fara att inte jobba med klimatfrågan (Projektledare, Stockholm).

Ett annat exempel som en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Upplands Väsby) tog upp var införandet av ett miljöledningssystem på kommunen, vilket ledde till ett mer systematiskt arbetssätt för styrmodellen av hela kommunen – inte bara på miljöområdet. Man upptäckte även bland annat brister i fakturahanteringssystemet som man då kunde åtgärda. Ekonomiska sidonyttor i form av ett effektiviserat arbete för kommunen kunde således fås. En annan av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga) berättade om den ökade attraktivitet som kommunen får genom att arbeta aktivt med klimatfrågor.

3.1.2 Sociala sidonyttor

De sociala sidonyttor som presenteras i de klimatstrategiska dokumenten är främst att en bättre hälsa kan fås om luftkvaliteten förbättras och minskade utsläpp av hälsofarliga ämnen sker (6 st) och att buller minskar (5 st) av ett *transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*. Flera kommuner lyfter även att man kan få ett bättre inomhusklimat i lokaler och bostäder (3 st) vid sådant som *energieffektivisering*. En ökad jämlikhet, integration och utbyte mellan människor (3 st) kan vidare fås genom *stöd/aktiviteter för invånare*, en klimatsmart samhällsplanering (*övergripande åtgärder*) och ökade pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik (*transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*). Flera nämner att klimatarbete generellt (*övergripande åtgärder*) kan leda till ökade möjligheter till en hög livskvalitet för invånarna (3 st). En bättre hälsa sägs också kunna fås till följd av en *hållbar livsmedelskonsumtion* (2 st). En ökad fysisk aktivitet (2 st), förbättrad trafiksäkerhet (2 st), minskad trängsel (2 st) och ökad koncentrationsförmåga och skolresultat (1 st) lyftes följa av ett mer *transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*. Klimatarbetet i kommunen kan vidare leda till mer engagerade medarbetare (1 st), och energirådgivning (*stöd/aktiviteter för invånare*) kan leda till ett stärkt föreningsliv (1 st). Ett exempel på sociala sidonyttor är att *stöd/aktiviteter för invånare* på klimatområdet beskrivs kunna generera flera positiva sociala effekter:

Strategin bidrar till social hållbarhet bland annat genom utbyte och interaktion mellan människor vilket ger positiva sociala effekter. En gemensam kunskapsgrund ger förutsättningar för ett mer jämlikt samhälle (Göteborg stad, 2014, s. 34).

I intervjuerna lyftes flera exempel som berörde projekt där klimatnytta kombinerats med social hållbarhet. I en av de mindre kommunerna (Upplands Väsby) har man infört en bilpool till följd av flera initiala behov. Från klimatsidan ville man öka styrningen mot miljömässigt hållbara fordon, och från andra håll önskade man avhjälpa problem med att bilar ute i verksamheterna var dåligt skötta på grund av tidsbrist och otydlig ansvarsfördelning, samtidigt som kommunen ville arbeta mer med social hållbarhet. Genom projektet kunde nytta för alla dessa områden fås. Den sociala hållbarheten kunde stärkas då långtidsarbetslösa rekryterades för att arbeta i bilpoolen, och genom att ansvaret centraliserades löstes problemen med ansvarsfördelningen. På så sätt förbättrades även arbetsmiljön för de verksamheter som nyttjade bilarna.

Ett exempel från en av de större kommunerna (Västerås) är ett projekt med en 'returfabrik'. Det ursprungliga syftet var att minska kommunens klimatpåverkan genom att öka reparation, återbruk och återanvändning av bland annat möbler och cyklar inom organisationen. Genom samarbete mellan klimatstrategen och personer

från andra förvaltningar blev projektet positivt ur flera aspekter, då personer som haft svårt att komma ut i arbetslivet anställdes samtidigt som kommunens klimatpåverkan kunde minskas. I detta fall var de sociala nyttorna avgörande för genomförandet.

Flera av intervjupersonerna tog vidare upp att informationssatsningar som syftat till att få invånare att gå och cykla eller arbetsgivare att anpassa sina arbetsplatser för att underlätta cyklism, har uppmärksammats för de positiva hälsoeffekter som dessa kan ge (Forshaga, Kristianstad, Jönköping, Västerås och Stockholm).

3.1.3 Miljömässiga sidonyttor

De miljömässiga sidonyttorna som lyfts i de klimatstrategiska dokumenten är den förbättrade luftkvaliteten (6 st) som kan fås av bland annat ett *transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen*. Andra miljömässiga fördelar med klimatarbetet är att naturresurser kan skonas (3 st), och genom *omställning till förnybar energi i energisystemet* kan försurningen minskas (2 st). En klimatsmart samhällsplanering (*övergripande åtgärder*) kan frigöra ytor för sådant som klimatanpassning och odling, och grönområden kan bevaras (2 st). Genom en *hållbar livsmedelskonsumtion* kan minskad spridning av miljögifter fås (3 st), den biologiska mångfalden gynnas (3 st), djurskyddet kan värnas och användningen av antibiotika minskas (2 st). En förbättrad jordkvalitet och ett minskat behov av konstgödsel samt minskad övergödningsproblematik (6 st) och förbättrad dagvattenhantering (1 st) sägs kunna fås av bland annat åtgärder som syftar till *negativa utsläpp genom biokol* och biogasanläggningar (*omställning till förnybar energi i energisystemet*). Ett exempel på detta är Uppsala kommun som skriver följande:

Ett konkret exempel är anläggningar för biokol. Huvudprodukten, biokol, ger ett flertal nyttor: som klimatpositiv kolsänka som innebär negativa utsläpp, jordförbättring och bättre dagvattenhantering (Uppsala kommun, 2018, s. 23).

I intervjuerna lyftes exempel på projekt och insatser där andra miljöaspekter uppmärksammats. Ett exempel på en miljömässig sidonytta som flera av intervjupersonerna tog upp är de positiva effekterna för luftkvaliteten som klimatåtgärder kan ge (Jönköping, Västerås och Örebro). En av intervjupersonerna från en mindre kommun (Kristianstad) tog vidare upp att ett ökat upptag av koldioxid genom trädplantering bland annat kan ge andra miljömässiga nyttor i form av en stärkt klimatanpassning.

3.2 Om sidonyttor beskrivs kvalitativt eller kvantitativt

I arbetet med att lyfta sidonyttor av klimatåtgärder handlar det främst om att beskriva dem kvalitativt i kommunerna, och sällan om att sätta faktiska siffror på dessa. I intervjustudien framkom att ingen av kommunerna arbetar systematiskt med att kvantifiera sidonyttor. En av intervjupersonerna från en större kommun (Jönköping) tog upp att det främst är potentiella utsläppsminskningar som man försöker räkna på. En annan från en större kommun (Västerås) tog upp att när det är möjligt att kvantifiera sidonyttor så försöker man att göra det, men att det då handlar om mer direkta kostnadsbesparingar. För exempelvis energieffektiviseringsåtgärder är det relativt enkelt att räkna på vilka kostnadsbesparingar som kan fås, medan det för till exempel beteendepåverkande åtgärder är svårare att veta effekterna, menade hon. En intervjuperson från en mindre kommun (Forshaga) menade att det kanske inte alltid finns ett behov av att kvantifiera sidonyttor. En annan person från en mindre kommun (Kristianstad) uppmärksammade att han tror att de är på väg mot att även lyfta de mer indirekta ekonomiska nyttor som vissa åtgärder kan ge i kommunen.

Om man kan få fler att cykla till exempel, som ger förbättrad hälsa och i förlängningen indirekt sparade pengar på det. Vi kanske inte har varit så bra på att tänka så, men jag tror vi är på väg dit mer och mer. Det är något som vi behöver prata om (Klimatstrategi, Kristianstad).

I de klimatstrategiska dokumenten beskrivs samtliga sidonyttor kvalitativt, förutom i två av de större kommunernas dokument (tabell 7). Dessa två (Örebro och Västerås) har kvantifierat vissa av de ekonomiska besparingar som sidonyttorna kan innebära. Västerås stad redovisar detta för en av åtgärderna, vilket är minskade varupriser genom arbete för en samordnad varudistribution. Örebro kommun presenterar ekonomiska besparingar för några av åtgärderna. Ett exempel är den ekonomiska nytta som effektivare tjänsteresor sägs kunna ge:

Effektivare tjänsteresor sparar tid och pengar. Om användningen av kommunens egna personbilar minskar med 10 procent uppstår en årlig besparing på ca 3 miljoner kr (Örebro kommun, 2016b, s. 38).

Vellinge kommun är en av de kommuner som har en konsekvensbedömning i dokumentet. Här refereras till en ekonomisk konsekvensanalys i en bilaga, där energi- och klimatprogrammet beskrivs leda till många positiva sidoeffekter. Även om vikten av dessa lyfts ur ett ekonomiskt perspektiv, räknas de inte med då investeringsbehovet för respektive klimatåtgärd presenteras:

Dessa effekter är viktiga i sig men kan också omräknas till monetära värden. En sådan omräkning kommer inte att göras i denna bilaga utan istället kommer grovt beräknade kostnader att redovisas för respektive åtgärd som föreslås i Energi- och klimatprogrammet. Läsaren får själv hålla i minnet att flertalet åtgärder sannolikt medför positiva spin-off effekter som i många fall rimligtvis kommer leda till ekonomiska tillskott (Vellinge kommun, 2014a, s. 3).

Tabell 7. Om kommunerna beskriver sidonyttor i de klimatstrategiska dokumenten kvalitativt eller kvantitativt.

	Kvalitativt	Kvantitativt
Mindre kommuner		
Forshaga	X	
Åmål	X	
Vellinge	X	
Upplands Väsby		
Mölnadal	X	
Kristianstad	X	
Större kommuner		
Jönköping	X	
Västerås	X	X
Örebro	X	X
Uppsala	X	
Malmö	X	
Göteborg	X	
Stockholm	X	

3.3 Kommunikation av sidonyttor

Utöver att sidonyttor lyfts i många av kommunernas klimatstrategiska dokument görs detta även i implementeringen och verkställandet av klimatarbetet, men i varierande utsträckning. Majoriteten av intervjupersonerna menade att man i någon mån arbetar med att kommunicera sidonyttor av klimatåtgärder, även om man inte gör detta på ett systematiskt sätt.

I praktiken försöker vi berätta om sidonyttor för det är ju generellt bra att använda flera motiv eller flera argument till varför man ska göra saker. Men

vi gör det inte systematiskt och kollar ”okej, har vi fått med allt här nu” (Miljöstrateg, Jönköping).

Majoriteten av intervjupersonerna lyfte att hur kommunikationen av klimatarbetet görs beror på vilken målgrupp som man riktar sig till. Är det en verksamhet som inte sedan tidigare arbetar med klimatfrågor kan det ibland vara viktigare att kommunicera sidonyttorna, istället för att lyfta just klimataspekter, menade en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga). En intervjuperson från en större kommun (Stockholm) tog upp att det är en självklarhet att klimatarbetet även motiveras av andra aspekter än just klimatnyttan, och hur det görs beror på situation.

Självklart är det så att man lyfter andra effekter också, och motiverar klimatarbetet med andra saker. Men det är en sådan självklarhet att jag inte tänker på det. Jag kan känna att vi lyfter saker ur det perspektiv som vi tror är mest framgångsrikt (Projektledare, Stockholm).

I avsnitten nedan presenteras hur sidonyttor kommuniceras mot beslutsfattare (3.3.1) respektive individer och företag i kommunerna (3.3.2). Där presenteras även de reflektioner kring varför detta arbete ser ut som det gör och hur arbetet kan förbättras som vissa intervjupersoner tog upp i samband med detta.

3.3.1 Mot beslutsfattare

En av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga) menade att det inte alltid finns ett behov av att kommunicera sidonyttor mot beslutsfattare eftersom det i kommunen finns politiker som är drivande i klimatfrågan, men att det kan ge klimatåtgärder en större tyngd och förståelse. Att kommunicera sidonyttor mot beslutsfattare tog en intervjuperson från en större kommun (Örebro) upp som viktigt. En annan intervjuperson från en större kommun (Jönköping) gav exempel på att minskat buller och förbättrad luftkvalitet ofta lyfts mot beslutsfattare i frågor kopplade till stadsutveckling. En tredje person från en större kommun (Västerås) berättade att de mot beslutsfattare försöker kommunicera att många åtgärder även kan ge ekonomiska besparingar eller positiva sociala effekter.

För att man ska säga att ”ja, det här ska vi genomföra”, då vill vi gärna lyfta in att vi sparar så här mycket kronor och ören, eller att vi får den här effekten i samhället i övrigt – att folk mår bättre, att vi får minskad sjukfrånvaro osv. Så vi försöker ju lyfta in det så att den positiva effekten ska bli större än bara för miljön (Strateg, Västerås).

Ingen av intervjupersonerna nämnde att det finns något särskilt krav på att tjänstepersoner ska redogöra för vilka sidonyttor som klimatåtgärder kan leda till, i beslutsunderlag eller liknande. Två av intervjupersonerna från större kommuner (Västerås och Örebro) berättade dock att tjänsteskrivelser och beslutsunderlag ska innehålla rubriker där åtgärders konsekvenser för andra områden ska presenteras, vilket indirekt även kan inkludera sidonyttor. I dessa ska en redogörelse respektive konsekvensbedömning för åtgärdens påverkan för en hållbar utveckling tas fram. Dessa är dock i flera fall bristfälliga, menade intervjupersonerna.

Orsaker till detta menade de kan vara att det finns en bristande kunskap i organisationen om hur olika hållbarhetsaspekter kan påverkas, att många tjänstepersoner upplever att de inte har tid att söka upp sådan kunskap liksom att bedömningen påbörjas för sent i processen. En annan orsak är att det kan vara utmanande att analysera konsekvenserna av en åtgärd för andra frågor än inom sitt eget kompetensområde. Möjliga lösningar skulle enligt en av intervjupersonerna kunna vara att tjänstepersonerna skulle kunna få stöd av sakkunniga inom hållbarhetsområdet på kommunen i detta arbete, samt att konsekvensbedömningarna påbörjas tidigare i processen genom att till exempel en checklista tas fram. I detta arbete skulle även sidonyttor kunna fångas upp och kommunikationen av dessa mot beslutsfattare ökas.

3.3.2 Mot invånare och företag

Mot invånare och företag kommuniceras i vissa fall ekonomiska nyttor eller positiva hälsoeffekter i första hand, snarare än klimatnyttan av en åtgärd. I projekt och informationskampanjer som syftar till att få flera att gå, cykla och åka kollektivt lyfte flera av intervjupersonerna att hälsoaspekterna varit huvudsakligt fokus (Forshaga, Kristianstad, Jönköping, Västerås och Stockholm). Att kommunicera de positiva hälsoeffekterna som kan fås av mer klimatsmarta transportsätt kan vara en effektiv strategi eftersom dessa rör individen själv och därför kan utgöra en starkare motivation än klimatnyttan, menade flera av dessa.

Även om det är en klimatåtgärd vi gör kanske man behöver fundera på om det är klimatnyttan som ska kommuniceras, eller om det är något annat perspektiv eller någon annan nytta vi ska lyfta fram primärt. Då kanske vi når ut till och får med oss fler (Strategisk planerare, Örebro).

De minskade kostnader som individen kan få av att åka mindre bil är utöver hälsoeffekterna något som kommunicerats i sammanhanget, enligt en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga). Att även ekonomiska fördelar i förlängningen kan fås av företag som genomför sådana satsningar för

medarbetare, togs upp av en annan intervjuperson från en mindre kommun (Kristianstad) som en aspekt som skulle kunna kommuniceras.

Det kanske är lättare att sälja in hälsoaspekterna än enbart ett klimatperspektiv i vissa fall. Jag tror att företag tänker att man vill att sina anställda ska vara så friska som möjligt. Då blir det ju i andra hand även ekonomiska effekter (Klimatstrateg, Kristianstad).

En av intervjupersonerna från en större kommun (Stockholm) lyfte att ett aktivt klimatarbete är nära sammankopplat med affärsnytta, då det är viktigt att arbeta för minskade utsläpp för att behålla kunder. En annan intervjuperson, från en mindre kommun (Forshaga), menade att det är viktigt att kommunicera just de ekonomiska fördelarna som klimatåtgärderna kan ge företagen, för att nå ut till dessa. Här är arbetet med att främja energieffektivisering ett exempel.

Jag tror att det är viktigt att lägga fram att det är bra för ekonomin både på kort och lång sikt, men att det är positivt för miljö och klimat som en sideeffekt. Att man börjar i andra änden (Klimatstrateg, Forshaga).

3.4 Barriärer och möjligheter med arbetet med sidonyttor

Flera olika barriärer och möjligheter med ett arbetssätt där sidonyttor uppmärksammas i kommunernas klimatarbete togs upp av intervjupersonerna. I nedan avsnitt (3.4.1 Barriärer och 3.4.2 Möjligheter) presenteras dessa. I avsnitt 3.4.1 inkluderas även intervjupersonernas reflektioner kring hur dessa barriärer kan avhjälpas.

3.4.1 Barriärer

I intervjuerna lyftes tidsbrist som en potentiellt begränsande faktor för arbetet med att uppmärksamma sidonyttor och finna synergier mellan andra områden (Forshaga, Västerås och Örebro). Att undersöka vilka sidonyttor som åtgärder kan ge kan vara tidskrävande, och en utmaning kan därför vara att få tjänstepersoner att prioritera detta arbete. En av personerna från en större kommun (Västerås) nämnde även att sidonyttorna ibland kan visa sig vara väldigt små, och att en kommunikation av dessa då snarare kan få motsatt effekt, till exempel att man uppmärksammar för politikerna att den ekonomiska vinningen endast är ytterst liten och att åtgärden då framstår som mindre attraktiv. En av intervjupersonerna från en

mindre kommun (Möln dal) lyfte vidare den stora variation som finns i de målgrupper som kommunen kommunicerar med, och att kommunikation av sidonyttor kanske snarare kan upplevas som provocerande av vissa. Hur detta görs behöver därför tänkas över.

Jag tror man ska ha förståelse för att när vi kommunicerar med medborgare, och även våra politiker, så är målgruppen väldigt heterogen och att det finns de som snarare kan bli provocerade (Utvecklingsledare för miljö och klimat, Möln dal).

Intervjupersonen från Möln dal var vidare tveksam till om det finns något behov av att kommunicera sidonyttor. Hon menade att klimatnyttan är motiverande i sig och att det är mer angeläget att hantera målkonflikter i dessa sammanhang. En annan intervjuperson, från en större kommun (Örebro), poängterade också att det inte alltid är så att klimatfrågor och andra områden går hand i hand, utan att det ofta uppstår målkonflikter som behöver hanteras. För till exempel energieffektiviseringsåtgärder finns det ofta tydliga synergier mellan minskade kostnader och miljövinst medan det för andra typer av åtgärder kan vara svårare, menade hon.

Flera av intervjupersonerna tog upp den komplexitet som finns i att försöka kvantifiera de mer indirekta ekonomiska besparingar som sidonyttorna innebär, så som förbättrad hälsa, och att sådana beräkningar kan vara för svåra att genomföra (Forshaga, Jönköping, Västerås och Örebro). En av intervjupersonerna från en större kommun (Jönköping) menade att det är tillräckligt svårt att uppskatta förväntade utsläppsminskningar för många åtgärder, och att det då kan bli övermäktigt att sätta siffror även på sidonyttor. En annan intervjuperson från en större kommun (Örebro) menade vidare att om man skulle kvantifiera sidonyttorna är det av stor vikt att sådana siffror är av god kvalitet för att få en reell betydelse.

Några av intervjupersonerna nämnde att ett ökat kunskapsunderlag om sidonyttor skulle kunna vara värdefullt för att främja arbetet med att uppmärksamma och kvantifiera dessa (Forshaga, Jönköping och Västerås). Om det inte finns vetenskapliga studier som på ett vedertaget sätt visar att man får vissa sidonyttor, så kan det enligt en av intervjupersonerna från en större kommun (Jönköping) kännas spekulativt och medföra att man avstår från att kommunicera dessa nyttor. Schablonsiffror för sådant som ekonomiska besparingar av förbättrad hälsa till följd av vissa klimatåtgärder är ett exempel på ett sådant underlag som skulle kunna vara hjälpsamt. Kunskapsunderlag skulle kunna användas i diskussioner med andra tjänstepersoner och politiker, menade en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Forshaga).

En annan av intervjupersonerna från en mindre kommun (Kristianstad) lyfte att kommunikation inom organisationen är avgörande för att främja arbetet med sidonyttor, och föreslog att detta kan göras genom att en särskild funktion på

kommunen får till uppdrag att finna synergier mellan olika arbetsområden. En annan berättade om ett klimatsätverk som finns i kommunen (Forshaga) där personer från olika delar av organisationen ingår. På så sätt kan de kunskaper inom olika frågor som finns på kommunen komma samman, och fler hållbarhetsaspekter beaktas i arbetet. Samtidigt finns utmaningar med att få folk att avsätta tid och prioritera detta arbete.

Hållbarhetsfrågan är allting – det är ekonomi, det sociala och det miljömässiga. Jag är ju bra på den miljömässiga biten, men att få med andra och se helheten... det är en utmaning (Klimatstrateg, Forshaga).

3.4.2 Möjligheter

Att uppmärksamma sidonyttor av klimatåtgärder menade majoriteten av intervjupersonerna kan vara fördelaktigt för att få olika typer av målgrupper och verksamheter med på tåget. Flera av intervjupersonerna lyfte att klimatarbetet kan få en större genomslagskraft om man kan visa för beslutsfattarna i kommunen att det finns flera fördelar med en klimatåtgärd (Kristianstad, Jönköping, Västerås och Örebro).

För oss tjänstepersoner är det ju viktigt att få våra beslutsfattare att inse att det finns många fördelar. Ju fler goda argument för en åtgärd som det finns, desto större möjlighet att få igenom åtgärden (Miljöstrateg, Jönköping).

Att ta ett samlat hållbarhetsgrepp och arbeta tvärssektoriellt lyfte två av intervjupersonerna från mindre kommuner (Forshaga och Kristianstad) som viktigt för att tillvarata synergier och bedriva ett framgångsrikt klimatarbete i kommunen. Man behöver finna kopplingar mellan olika arbetsområden för att komma förbi det stuprörstänk och tunnelseende som ofta kan finnas i olika frågor. Genom ett arbetssätt där sidonyttor uppmärksammas och synergier kan tillvaratas skulle en mer horisontell integrering av klimatfrågan kunna fås.

Ett annat argument för att kommunicera sidonyttor som lyftes under intervjuerna är att det kan ta klimatfrågor från en abstrakt nivå till något som i närliggande framtid kan påverka kommunen och dess invånare. Ett exempel är de positiva hälsoeffekterna, som nämnts kunna ligga närmare individen än klimatfrågan (Forshaga, Jönköping, Västerås och Örebro). För att framgångsrikt kunna arbeta med att minska utsläppen på lokal nivå kan det vidare behövas fler argument än att endast motivera arbetet med att det helt enkelt 'oundvikligen måste göras', menade en av intervjupersonerna från en mindre kommun (Upplands Väsby).

Jag tror inte att det räcker med att säga att det är självklart att vi måste jobba med klimat för att vi inte har några andra alternativ. Vi är inte där än, om vi ens kommer dit (Klimat- och miljösamordnare, Upplands Väsby).

En annan intervjuperson från en mindre kommun (Kristianstad) menade att det finns en risk att folk 'tröttnar' på klimatfrågan, och att man genom att lyfta andra aspekter kan avhjälpa detta problem. Intervjupersonen uppmärksammade även det ansträngda ekonomiska läge som många kommuner befinner sig i. Det finns enligt honom en risk för att kommunerna tenderar att prioritera bort klimatfrågor, och att lyfta sidonyttor och synergier kan motivera att dessa åtgärder ändå kan genomföras.

Ekonomi har ju blivit lite sämre, och då finns det en risk att man fokuserar på det som traditionellt kallas för kärnuppgifterna – vård, skola, omsorg – och att de andra delarna får vänta lite. Då blir det någonstans ännu viktigare att man försöker se sidonyttor och synergier (Klimatstrateg, Kristianstad).

Trots att intervjupersonerna tog upp flera barriärer med att kvantifiera sidonyttor såg de flesta möjligheter med att göra detta. Att sätta siffror på dessa skulle kunna ge sidonyttorna en större tyngd, eftersom dessa då kan viktas mot kostnaderna av klimatåtgärder om olika intressen står mot varandra. Majoriteten trodde att det hade varit bra om det gick att kvantifiera sidonyttorna, främst för att kunna presentera detta för politikerna, som ofta har kostnader i fokus när beslut fattas.

Jag tror absolut att det skulle få en annan tyngd om man skulle kunna visa på antal minskade sjukdoms- och/eller dödsfall i sjukvården för att man ställt om till mer hållbara resor och transporter, till exempel (Strategisk planerare, Örebro).

4 Diskussion

Resultatet från denna studie visar att många kommuner har uppmärksammat sidonyttor av klimatåtgärder, men i vilken utsträckning detta görs varierar. Flera barriärer och möjligheter med att inkludera sidonyttor i klimatarbetet visade sig också finnas. I detta avsnitt diskuteras resultatet i förhållande till tidigare forskning och vilken betydelse resultaten har för det kommunala klimatarbetet framöver. Här separeras inte diskussionen utifrån studiens frågeställningar, utan delas in efter centrala teman som identifierats i resultatet.

4.1 Flera olika typer av sidonyttor uppmärksammas

Kommunerna i denna studie har uppmärksammat flera olika typer av sidonyttor i sina klimatstrategiska dokument liksom i det dagliga arbetet; både ekonomiska, sociala och miljömässiga. I likhet med tidigare studier (Busch & McCormick, 2014; Kousky & Schneider, 2003; Rashidi et al., 2019), har ekonomiska sidonyttor av energieffektivisering och förnybar energi uppmärksamats av kommuner. Att energieffektivisering och minskade kostnader tydligt går hand i hand lyftes i intervjuerna, vilket även diskuteras av Rashidi et al. (2019). Kommunerna har även uppmärksammat att klimatarbetet kan ge sidonyttor i form av att kommunens attraktionskraft ökar och att den lokala ekonomin gynnas, vilket även kunnat ses i tidigare forskning (Busch & McCormick, 2014; Kousky & Schneider, 2003). Busch och McCormick (2014) har studerat drivkrafterna för att investera i förnybar energiproduktion i tyska kommuner och funnit att just de ekonomiska fördelarna varit centrala, bland annat skapande av nya arbetstillfällen. Detta har även uppmärksamats av kommunerna i min studie.

Resultatet visar också att transporteffektivitet, förnybara bränslen och förnybar energiproduktion ofta kopplas ihop med en förbättrad luftkvalitet, som både gynnar folkhälsa och miljö. Dessa sidonyttor är välstuderade (Fox et al., 2019; Gao et al., 2018; Grafakos et al., 2015; Gunawan et al., 2017; Karlsson et al., 2020). IPCC har beräknat att 7% av det globala sjukdomsantalet år 2010 berodde av luftföroreningar till följd av utsläpp av växthusgaser (Smith et al., 2014). Även tidigare studier har visat att sidonyttor i form av förbättrad luftkvalitet har uppmärksamats av kommuner (Kousky & Schneider, 2003; Stelios et al., 2015).

Grafakos et al. (2015) har studerat kommuners arbete med förnybar energiproduktion, där sidonyttor i form av förbättrad luftkvalitet visade sig vara ett viktigt kriterium för att prioritera dessa satsningar. En studie av amerikanska kommuner visade dock att positiva hälsoeffekter, däribland till följd av förbättrad luftkvalitet, sällan inkluderas i klimatstrategiska dokument (Mendez, 2015). Det är tvärtom resultatet från denna studie och skulle kunna förklaras av olikheter mellan hur arbetet i svenska och amerikanska kommuner sker.

Ur resultatet kan även utläsas att kommunerna i störst uträckning tar upp sidonyttor till följd av åtgärder som inbegriper energieffektivisering, omställning till förnybar energi i energisystemet och ett transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen, förutom de åtgärder som kategoriserats in som övergripande åtgärder. De första två skulle dock kunna förklaras av att energiplaner inkluderats i studien, och att urvalet av dokument således har en större vikt vid energirelaterade åtgärder relativt andra klimatåtgärder. Samtidigt har även tidigare studier funnit att kommuner gjort kopplingar mellan energirelaterade åtgärder och sidonyttor (Busch & McCormick, 2014; Grafakos et al., 2015; Rashidi et al., 2017).

Att majoriteten av dokumenten visade sig innehålla någon typ av sidonytta av klimatåtgärder kan också ställas i relation till hur innehållsanalysen genomfördes. Att både typ 1- och typ 3-nyttor, enligt uppdelningen av Karlsson et al. (2020)⁴, kan innebära att en för 'generös' tolkning av dessa skrivningar gjordes. För vissa av de dokument där typ 3-nyttor nämndes på ett mer implicit sätt (till exempel i Malmö stads miljöprogram), kan dessa därför ha fångats upp på ett missvisande sätt. I exemplet med Malmö stad beskrivs klimatarbetet som en del av ett bredare hållbarhetsarbete, och de positiva effekterna av detta tas upp på flera ställen. Endast en av dessa skrivningar kategoriserades in som en sidonytta enligt innehållsanalysens metodologi. Innehållet i sådana dokument var således svåra att fånga, trots att metoden utformades på ett sätt i syfte att göra detta. Att klimatfrågan adresseras som en del av en större helhet, bland annat som en del av en bredare hållbarhetsstrategi, kan också finnas flera fördelar med (Busch & McCormick, 2014), vilket utvecklas vidare i avsnitt 4.5.

I resultatet kan man utläsa att de större kommunernas klimatstrategiska dokument i högre uträckning tar upp flera olika typer av sidonyttor än de mindre kommunerna. Detta skulle kunna bero på att de större kommunerna har tillgång till mer resurser och expertis på flera områden än en mindre kommun (SKL, 2012). I studien framkom också att det är svårt att dra slutsatser om huruvida det sätt som sidonyttor adresseras i en kommuns klimatstrategiska dokument motsvarar kommunens övriga arbete med sidonyttor. Upplands Väsby var den kommun som i sina klimatstrategiska dokument inte tog upp några sidonyttor, samtidigt som det

⁴ Som presenterats i avsnitt 2.2.2 *Kodning* är typ 1-nyttor sidonyttor som uppstår i andra politikområden till följd av klimatåtgärder och typ 3-nyttor sådana som uppstår av politik som har flera mål.

i intervjustudien framkom att kommunen i sitt operativa arbete har uppmärksammat sidonyttor i flera klimatsammanhang. För att få en helhetsbild av kommunernas klimatarbete kan således både intervjuer och dokumentstudier behöva göras i framtida studier.

4.2 Kvantifiering fördelaktigt men görs sällan

Att kunna sätta siffror på sidonyttorna, så som de ekonomiska besparingar de kan innebära eller hur många nya arbetstillfällen som kan skapas, kan vara fördelaktigt för att ge dessa en större tyngd. Det menade flera av personerna i intervjustudien, vilket styrks av tidigare forskning (Karlsson et al., 2020). I likhet med tidigare studier (Kousky & Schneider, 2003; Mendez, 2015) visar resultatet att en kvantifiering dock sällan görs i praktiken. I en studie av svenska kommuner har Storbjörk (2004) funnit att miljöarbetet i större uträkning förknippas med kostnader och uppoffringar än med möjligheter och nytta. Flera studier visar samtidigt att de ekonomiska besparingarna som vissa klimatåtgärders sidonyttor kan innebära kan vara lika stora eller större än kostnaderna för dem (Nemet et al., 2010; Rashidi et al., 2019; Saujot & Lefèvre, 2016; Thompson et al., 2014; Wei et al., 2017). Att kvantifiera och uppmärksamma dessa kan således visa att många klimatåtgärder är mer kostnadseffektiva än när endast kostnaderna presenteras.

Barriärer med att kvantifiera sidonyttor togs emellertid upp i intervjuerna. Det är komplext att kvantifiera sidonyttor, och om detta görs är det viktigt att beräkningarna är korrekta för att de ska få en faktisk betydelse. Dessa resultat stämmer väl med tidigare studier, som har visat att kommuner saknar tid, resurser och expertis för att genomföra och tolka analyser där sidonyttor kvantifieras (Kousky & Schneider, 2003; Mendez, 2015). Komplexiteten i att värdera sidonyttor är barriärer som också tagits upp i tidigare forskning (Andersen, 2017; Cohen et al., 2017). De schablonsiffror för sidonyttor som några av intervjupersonerna efterfrågade kan det därmed finnas ett behov av.

Även om en kvantifiering skulle kunna ge sidonyttorna en större tyngd, framkom i intervjustudien att det inte nödvändigtvis finns ett behov av att göra detta i alla sammanhang. Kousky och Schneider (2003) fann i sin studie att det kan vara minst lika motiverande för kommuner att införa en åtgärd vid vetskapen om att sidonyttor fås som att de faktiskt realiserar. Fullskaliga kostnad-nyttokalkyler visade sig dessutom sällan användas vid beslutsfattande i kommunerna, och de har därför inte nödvändigtvis en önskan om att kvantifiera sidonyttor (Kousky & Schneider, 2003).

Den komplexitet som finns i att kvantifiera sidonyttor kan hänga ihop med kommunens storlek. Eftersom en större kommun har tillgång till mer resurser än en mindre kommun (SKL, 2012) skulle man kunna tänka sig att en tydlig skillnad

mellan dessa kan finnas. Intervjupersoner från både mindre och större kommuner pekade dock på komplexiteten i att kvantifiera, även om två av de större kommunerna ändå gjort detta i sina klimatstrategiska dokument i ett fåtal fall. Som presenterats i resultatet uppmärksammade en av de mindre kommunerna (Vellinge) att sidonyttorna kan räknas om till monetära värden, men att de inte har valt att göra detta (Vellinge kommun, 2014a). Detta tyder också på den svårighet som kan finnas i att kvantifiera sidonyttor, inte minst för en mindre kommun. Dock är det svårt att dra några tydliga slutsatser med avseende på kommunens storlek och kvantifiering av sidonyttor, och är något som vidare studier skulle kunna undersöka närmare.

4.3 Målgruppen avgör vad som kommuniceras

Hur kommunikationen av klimatarbetet ser ut, och det skulle kunna göras på ett fördelaktigt sätt, framkom i intervjustudien beror på målgruppen. Mot beslutsfattare kan klimatnyttan i vissa fall räcka, samtidigt som det kan ge en större tyngd om man kan visa att en åtgärd även ger andra nyttor. För företag kan det vara viktigt att visa på den ekonomiska nyttan som ett aktivt klimatarbete kan ge, och i kommunikationen mot individer kan positiva hälsoeffekter kommuniceras.

I vissa sammanhang i kommunerna kommuniceras sidonyttor till beslutsfattare, men detta görs inte systematiskt och inga krav finns heller att sidonyttor ska ingå i beslutsunderlag. Paralleller kan dras till tidigare forskning, som har visat att sidonyttor sällan inkluderas när klimatåtgärder tas fram och beslutas (Mendez, 2015; Nemet et al., 2010; Workman et al., 2018). I studien gavs exempel där utrymme finns att inkludera sidonyttor i beslutsunderlag så som när man redogör för åtgärdens påverkan för hållbar utveckling eller dess konsekvenser på andra områden. Att det dock inte finns några krav på att ta upp sidonyttor, liksom att konsekvensbedömningarna kan vara bristfälliga, kan innebära att många sidonyttor missas. De möjliga lösningarna som togs upp av intervjupersonerna kan därför vara av intresse att undersöka närmare. En av dessa var att bedömningar kan behöva komma in tidigare i processerna. Flera tog också upp den svårighet som kan finnas för en person att se en åtgärds konsekvenser för andra områden än inom sitt eget kompetensområde. Sådana analyser tenderar därför att blir smala, och dess omfattning variera. Vikten av kommunikation mellan verksamheter och förvaltningar för utbyte av kompetens och perspektiv, och att komma ifrån det vanligt förekommande stuprörstänkandet, kan vara relevant i detta sammanhang. I likhet med tidigare forskning (Mendez, 2015) visar denna studie också på att klimatfrågor och andra politikområden kan behöva integreras mer. Detta utvecklas i avsnitt 4.5.

I intervjuerna nämndes samtidigt att en större genomslagskraft kan fås om man gentemot beslutsfattare kan visa på fler positiva effekter av en klimatåtgärd,

inte minst i ekonomiskt tuffa tider. I en studie av Storbjörk (2004) diskuteras den frustration som tjänstepersoner kan uppleva då miljöfrågor ställs mot andra kommunala intressen i politiska debatter och beslut. Att kunna visa på att klimatåtgärder kan vara resurseffektiva och bidra till positiva effekter för andra områden skulle då kunna vara av stort värde. Det går att jämföra med tidigare studier, som visar att ett synliggörande av sidonyttor kan rättfärdiga att klimatåtgärder införs (Kousky & Schneider, 2003) och att politiken får möjligheten att adressera flera frågor på samma gång (Kousky & Schneider, 2003; Ma et al., 2013). Att uppmärksamma sidonyttor kan enligt tidigare forskning också vara en effektiv strategi när klimatskepsism eller politisk oenighet råder (Bedsworth & Hanak, 2013). I studien har kommuner som är medlemmar i föreningen Klimatkommunerna ingått, och är således kommuner med en politisk vilja att minska sina utsläpp. Kanske finns därför inte ett självklart behov av att lyfta sidonyttor i klimatsammanhang. Detta lyftes även i intervjustudien – i många fall kan klimatnyttan räcka i sig. Samtidigt kan urvalet av kommuner i denna studie innebära att resultatet inte är tillämpligt för svenska kommuner i allmänhet. Att vidare undersöka hur behovet av att kommunicera sidonyttor ser ut i kommuner som inte arbetar lika aktivt med klimatfrågor skulle därför vara intressant.

Ett exempel där kommunikation av sidonyttor skett mot invånare är informationssatsningar för klimatsmarta transportsätt. Här poängterade flera intervjupersoner att det kan vara fördelaktigt i sådana satsningar att kommunicera hälsoytan, eftersom den kan ligga individen närmre än klimatet. Detta styrks av tidigare forskning. I en studie av europeiska höginkomstländer, innefattande bland annat Sverige, visade sig personer som fick information om direkta positiva hälsoeffekter av en klimatsmart livsstil vara mer villiga att anta detta än individer som endast fått information om klimatnyttan (Amelung et al., 2019). Detta kan förklaras av att hälsoeffekter direkt påverkar individen i motsats till klimatnytta vars påverkan sker på ett globalt plan, liksom att synen på den hälsosamma livsstilen är mer allmänt accepterad till skillnad från den klimativänliga livsstilen (Amelung et al., 2019). Tidigare forskning har vidare visat att uppmärksammande av sidonyttor kan omvandla klimatfrågan från en global till en lokal fråga (Kousky & Schneider, 2003), och de positiva hälsoeffekterna kan vara ett exempel på detta. Kommunikationen av klimatarbetet kan således med fördel anpassas efter den målgrupp som åtgärden riktar sig till. Något som ursprungligen är tänkt att generera klimatnytta bör kanske därför snarare läggas fram som en social eller ekonomisk nytta, vilket också tidigare studier menar kan vara en god idé (Busch & McCormick, 2014).

I intervjuerna lyftes att företagens arbete med klimatfrågan kan främjas genom att de ekonomiska sidonyttorna kommuniceras. I sammanhanget togs upp att klimatarbetet är nära sammankopplat med affärsnytta för företag. Att klimatarbetet kan ge företag konkurrensfördelar är något som kommuniceras även i nationella klimatpolitiska sammanhang. Ett exempel är regeringens initiativ Fossilfritt

Sverige, där näringslivets omställning till fossilfrihet sägs ge stärkt konkurrenskraft som följd (Fossilfritt Sverige, u.å.). Att minskade utsläpp och stärkt ekonomi kan gå hand i hand är dock ett omdiskuterat ämne, vilket diskuteras vidare i avsnitt 4.5.

Samtidigt framkom i intervjustudien att vissa personer skulle kunna bli provocerade av att sidonyttorna av klimatåtgärder kommuniceras, och det skulle därför kunna diskuteras utifrån ett etiskt perspektiv. Väl känt är att befolkningen i världens rika länder orsakar den största delen av de globala utsläppen, samtidigt som de minst utvecklade länderna kommer att lida störst av klimatförändringens effekter. Detta gör klimatfrågan till en fråga om social rättvisa och jämlikhet (Bulkeley & Newell, 2015, Kapitel 1). Att vi som släpper ut mest måste ta vårt ansvar och minska våra utsläpp kan tyckas vara en självklarhet och något som ska vara ett tillräckligt argument i sig. Att andra positiva effekter, så som ekonomisk vinning för det lokala samhället, ska behövas för att dessa utsläppsminskningar ska komma till stånd kan därför argumenteras vara problematiskt ur ett etiskt perspektiv. Trots en bred politisk konsensus om att vi behöver minska våra utsläpp i Sverige går dock utsläppsminskningarna inte tillräckligt fort (Klimatpolitiska rådet, 2020). Att vi helt enkelt *måste* minska våra utsläpp drastiskt för att det inte finns några andra alternativ kan således argumenteras för inte har varit tillräckligt.

4.4 Begreppsförvirring – vilken nytta är egentligen sidonyttan?

I många av de exempel som togs upp i intervjuerna, liksom i flera fall i dokumenten, visade det sig svårt att särskilja sidonyttorna från själva åtgärden. Dessa kan kategoriseras in enligt uppdelningen av Karlsson et al. (2020); typ 1-, typ 2- och typ 3-nyttor. I vissa fall tog intervjupersonerna upp exempel där man efterhand sett att en åtgärd som initialt varit en klimatåtgärd fått andra oväntade positiva effekter, så som att införandet av ett miljöledningssystem lett till att hela kommunen fått en effektivare styrning (typ 1-nytta). Ett annat exempel är att klimatnytta uppmärksammas som en sidonytta vid åtgärder som istället syftat till att exempelvis minska kostnader eller förbättra folkhälsa (typ 2-nytta). I ett tredje exempel har projekt genomförts som hållbarhetsprojekt, där det från början funnits flera syften, som i exemplen med bilpoolen och returfabriken (typ 3-nytta).

De olika sätt som intervjupersonerna tolkade mina frågor om sidonyttor hänger också samman med att det är svårt att avgränsa klimatfrågan på ett enkelt och tydligt sätt, i och med att den hänger samman med andra frågor (Lidskog & Ugglå, 2009). I likhet med hur sidonyttor diskuterats i intervjustudien, menar Lidskog och Ugglå (2009) att klimataspekter ibland ingår som en del i projekt med flera syften, eller att minskade utsläpp ibland blir en sidoeffekt av åtgärder som

ursprungligen införts av andra skäl. Exempel är att energieffektivisering införs av ekonomiska skäl, eller att en levande stadskärna skapas för att öka handel och få en förbättrad luftkvalitet, och att minskade utsläpp följer som en sidonytta av dessa.

Att exempel på alla dessa tre typer av sidonyttor (typ 1, typ 2 och typ 3) togs upp i intervjuerna kan vidare bero på en otydlig formulering av intervjufrågorna, men även på att begreppet *sidonytta* för flera tycktes vara obekant. I majoriteten av dokumenten används andra ord för dessa, eller så beskrivs de i termer av att en klimatåtgärd även väntas 'leda' eller 'bidra' till andra positiva effekter. I intervjuerna ställde sig också vissa personer tveksamma till eller främmande inför begreppet, och talade istället om *helheter* och *synergier*. Några lyfte i sammanhanget också behovet av att målkonflikter behöver adresseras, vilket Cohen et al. (2017) hanterar genom att använda begreppet *co-impacts* istället för *co-benefits*. Som även presenterats i avsnitt 1.4 *Begreppsförklaring* råder en förvirring kring begreppet även i forskningslitteratur och andra klimatsammanhang, både på svenska och engelska. Karlsson et al. (2020) har uppmärksammat att det kan finnas ett behov av en enighet kring en definition av begreppet, vilket begreppsförvirringen som framkommit i min studie således också tyder på. Vidare kan detta kopplas samman med resonemanget i avsnitt 4.3; eftersom ett fördelaktigt sätt att främja klimatåtgärder kan vara att vända på det utifrån målgrupp och sammanhang kanske det inte alltid heller är nödvändigt att särskilja vad som är sidonyttan och vad som är den huvudsakliga nyttan, så länge minskade utsläpp är en del av det faktiska resultatet.

4.5 Vikten av att se helheten

I intervjuerna lyftes det stuprörstänk som kan finnas för olika frågor. Att det är nödvändigt att arbeta mer horisontellt och tvärsektoriellt och att integrera klimatfrågan i kommunernas dagliga arbete på alla områden för skapa ett mer effektivt klimatarbete, togs upp i intervjuerna. Klimatfrågan är ett politikområde som går på tvärs över traditionella sektorer, och innefattar styrning mellan olika nivåer och över administrativa gränser (Montin, 2009). Tjänstepersoner och politiker som har ett uttalat ansvar för miljöfrågan kan inte ensamma hantera klimatrelaterade beslut och åtgärder (Lidskog & Uggla, 2009). Liksom andra sektorsövergripande områden, så som hållbar utveckling och jämställdhet, är klimatpolitiken något som behöver genomsyra alla verksamheter och förvaltningar (Montin, 2009). Detta kallas i sammanhanget ofta för *mainstreaming* (Kok & de Coninck, 2007; Montin, 2009). Genom att integrera klimataspekter på ett sådant sätt kan även förutsättningar för att tillvarata synergier beaktas. Samtidigt finns här problematik eftersom klimatarbetet inte alltid går hand i hand med andra politikområden (Kok & de Coninck, 2007).

Flera potentiella sidonyttor av klimatarbetet kan ifrågasättas och problematiseras, och olika mål ställas mot varandra. Målkonflikter mellan klimat och andra områden lyftes i intervjuerna som något som ofta behöver hanteras, och att det kan vara av större vikt än just att uppmärksamma sidonyttor. Motsättningar mellan klimat och andra mål inom organisationer kan finnas, som till exempel mellan minskad miljöbelastning och regional utveckling, eller mellan biologisk mångfald och minskade metanutsläpp från jordbruket (Lidskog & Uggla, 2009). De sidonyttor som klimatåtgärder kan ge bör därför ses i ljuset av att även målkonflikter mellan många områden finns. Förekomsten av vissa sidonyttor kan också vara mer osäkra och omdiskuterade än andra. Sidonyttor som att förbättrad hälsa kan fås utav att av gång och cykel ersätter biltransporter kan tänkas självklara och okontroversiella. Sidonyttor som däremot kan problematiseras är till exempel huruvida klimatarbetet kan bidra till ekonomisk tillväxt, vilket diskuteras nedan.

Montin (2009) lyfter den för många lokala politiker tilltalande diskursen *ekologisk modernisering*, och att denna kan vara ett skäl för kommuner att vilja arbeta med klimatfrågan. Istället för att betrakta miljöhänsyn och ekonomisk tillväxt som intressen som står emot varandra argumenteras de i denna diskurs som förenliga (Mol & Sonnenfeld, 2000; Montin, 2009). Klimatarbetet kan leda till en ökad innovationskraft och skapande av arbetstillfällen, och tanken om den ekologiska moderniseringen kan uppmuntra till samarbete mellan offentliga och privata aktörer på området (Montin, 2009). Detta resonemang kan kopplas till diskussionen om sidonyttor, där flera ekonomiska fördelar lyfts kunna fås av ett ökat klimatarbete, däribland skapande av arbetstillfällen, ökad konkurrenskraft för företag och en stärkt lokal ekonomi. Flera av dessa lyftes i intervjuerna liksom i de klimatstrategiska dokumenten, och tidigare forskning har funnit att ekologisk modernisering är den dominerande diskursen i svensk miljöpolitik (Lidskog & Elander, 2012). Samtidigt framhåller en bred forskningslitteratur att diskursen om att minskade utsläpp och ekonomisk tillväxt går hand i hand kan problematiseras och kritiseras (se bla Gazheli et al., 2016; Hajer, 1997; Lidskog & Elander, 2012; Martinez-Alier, 2002).

Att se klimatarbetet som en del av en större helhet, där både synergier kan tillvaratas och målkonflikter hanteras, framkom i intervjuerna vara av stor vikt. Lidskog och Uggla (2009) diskuterar problem med att slimmade kommunala organisationer, där olika förvaltningar och verksamheter arbetar med olika separata mål och arbetssätt, kan erbjuda begränsade möjligheter till interaktion och utbyte av perspektiv mellan olika områden. Det ökade samarbete och kunskapsutbyte mellan olika kompetensområden och funktioner som intervjupersoner lyfte fram kan således vara steg på vägen från det stuprörstänk i klimatfrågan som tidigare diskuterats kan finnas. Att arbeta med att uppmärksamma sidonyttor kan synliggöra klimatåtgärdernas koppling till andra områden, och möjliggöra att synergier tillvaratas.

4.6 Framtida studier

I denna studie har svenska kommuner som idag arbetar aktivt med klimatfrågan studerats, och hur dessa arbetar med att uppmärksamma sidonyttor har undersökts. Tjänstepersoner har intervjuats och klimatstrategiska dokument analyserats. För att bredda förståelsen för sidonyttornas roll i dagens kommunala klimatarbete, och dess potential att främja ett ökat klimatarbete framöver, kan dock vidare forskning på området behövas.

Av värde skulle bland annat vara att studera kommuner som inte arbetar aktivt med klimatfrågan idag och undersöka vilka möjligheter som ett uppmärksammande av sidonyttor kan innebära för att främja klimatarbetet i dessa. Vidare skulle framtida studier även kunna inkludera intervjuer med kommunala beslutsfattare. På så sätt skulle en förståelse för hur sidonyttor uppfattas och tas hänsyn till i kommunala klimatpolitiska sammanhang kunna fås. Studier som utreder vilken kunskap som skulle kunna hjälpa kommuner att identifiera sidonyttor skulle också behövas. Hur barriärerna med att kvantifiera sidonyttorna skulle kunna avhjälpas, liksom i vilka sammanhang som det kan vara viktigt att kvantifiera sidonyttor, är också ämnen som fortsatt forskning på området skulle kunna utforska.

5 Slutsats

Resultatet från denna studie visar att många kommuner har uppmärksammat sidonyttor i det kommunala klimatarbetet. Ekonomiska, sociala och miljömässiga sidonyttor har lyfts fram, och i majoriteten av fallen beskrivs dessa kvalitativt. Kommunikation av sidonyttor sker mot beslutsfattare, invånare och företag, men i varierande utsträckning. Mot invånare kommuniceras i vissa sammanhang sidonyttorna snarare än klimatnyttan i sig, genom att de positiva hälsoeffekterna lyfts fram från olika åtgärder. Kommunikation av sidonyttor mot företag sker också i viss utsträckning, då bland annat i form av de ekonomiska fördelarna klimatarbetet kan medföra.

En viss skillnad mellan mindre och större kommuner kunde urskiljas i studien, i form av att de större kommunerna i högre utsträckning lyfter fler typer av sidonyttor i sina klimatstrategiska dokument än de mindre kommunerna. Studien har även visat att det både finns barriärer och möjligheter med ett arbetssätt där sidonyttor av klimatarbetet uppmärksammas. Barriärer innefattar sådant som brist på tid, resurser och kunskap för att arbeta med sidonyttor på ett mer systematiskt sätt. Samtidigt kan ett uppmärksammande av sidonyttor visa på att klimatarbetet kan ge flera fördelar på lokal nivå.

Sammanfattningsvis har denna studie visat att det kan vara fördelaktigt för kommuner att lyfta sidonyttor i klimatsammanhang och att anpassa kommunikationen av klimatarbetet efter den målgrupp som det riktar sig till. Att kvantifiera sidonyttor tycks i många fall vara för komplext för kommunerna, men skulle samtidigt kunna ge sidonyttorna en större tyngd i kommunala klimatpolitiska sammanhang. Att uppmärksamma och kommunicera sidonyttor kan innebära att man kan få fler målgrupper med på tåget och ge klimatfrågan en större genomslagskraft i det kommunala arbetet. Resultatet av denna studie kan därför vara av värde för kommunala tjänstepersoner och beslutsfattare på vägen mot ett mer aktivt klimatarbete.

6 Tack

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Helena Hanson för värdefull feedback längs vägen, och till Filippa Borgström och Maria Ivansson på Klimatkommunernas kansli för förtroendet att ta mig an detta spännande uppdrag. De tjänstepersoner som har ställt upp på mina intervjuer har varit avgörande för denna studies genomförande, och till dem vill jag också rikta ett varmt tack. Ett sista tack ska mina kära klasskamrater ha – er stöttning och ert sällskap på biblioteket har varit ovärderliga!

7 Referenser

- Alfredsson, E., & Karlsson, M. (2016). *Klimatpolitik under osäkerhet. Kostnader och nyttor - bevis och beslut*. KTH.
https://www.kth.se/polopoly_fs/1.654297.1550157765!/Alfredsson%20%26%20Karlsson%20%282016%29%20Klimatpolitik%20under%20osakerhet.pdf
- Alfredsson, E., Karlsson, M., & Westling, N. (2020, Februari 11). Minskade klimatutsläpp ger också andra stora vinster. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/debatt/minskade-klimatutslapp-ger-ocksa-andra-stora-vinster/>
- Amelung, D., Fischer, H., Herrmann, A., Aall, C., Louis, V. R., Becher, H., Wilkinson, P., & Sauerborn, R. (2019). Human health as a motivator for climate change mitigation: results from four European high-income countries. *Global Environmental Change Part A: Human & Policy Dimensions*, 57, 101918-101918.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.05.002>
- Andersen, M. S. (2017). Co-benefits of climate mitigation: Counting statistical lives or life-years? *Ecological Indicators*, 79, 11-18.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.03.051>
- Bedsworth, L. W., & Hanak, E. (2013). Climate policy at the local level: Insights from California. *Global Environmental Change*, 23(3), 664-677.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.02.004>
- Boréus, K., & Kohl, S. (2018). Innehållsanalys. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt - metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 ed.). Liber.
- Bulkeley, H., & Kern, K. (2006). Local Government and the Governing of Climate Change in Germany and the UK. *Urban Studies*, 43(12), 2237.
<http://ludwig.lub.lu.se/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjrs&AN=edsjrs.43198331&site=eds-live&scope=site>
- Bulkeley, H., & Newell, P. (2015). *Governing climate change* (2 uppl.). Routledge.
- Busch, H., & McCormick, K. (2014). Local power: Exploring the motivations of mayors and key success factors for local municipalities to go 100% renewable energy. *Energy, Sustainability and Society*(5), 1.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1186/2192-0567-4-5>
- Cohen, B., Tyler, E., & Torres Gunfaus, M. (2017). Lessons from co-impacts assessment under the Mitigation Action Plans and Scenarios (MAPS) Programme. *Climate*

- Policy (Earthscan)*, 17(8), 1065-1075.
<https://doi.org/10.1080/14693062.2016.1222258>
- David, M., & Sutton, C. D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod* (1:4 uppl.). Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (4 uppl.). Norstedts Juridik.
- Fahlberg, K., Johanson, S., & Brandt, N. (2011). *Kommuner och klimatåtgärder. En litteraturstudie om det aktuella kunskapsläget om klimatåtgärdernas potentialer och kostnadseffektivitet*. KTH. <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:479638/FULLTEXT01.pdf>
- Fossilfritt Sverige. (u.å.). *Färdplaner för fossilfri konkurrenskraft*. Fossilfritt Sverige. Hämtad Maj 15, 2020 från <http://fossilfritt-sverige.se/fardplaner-for-fossilfri-konkurrenskraft/>
- Fox, M., Zuidema, C., Bauman, B., Burke, T., & Sheehan, M. (2019). Integrating Public Health into Climate Change Policy and Planning: State of Practice Update. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(18). <https://doi.org/10.3390/ijerph16183232>
- Gao, J., Kovats, S., Vardoulakis, S., Wilkinson, P., Woodward, A., Li, J., Gu, S., Liu, X., Wu, H., Wang, J., Song, X., Zhai, Y., Zhao, J., & Liu, Q. (2018). Public health co-benefits of greenhouse gas emissions reduction: A systematic review. *Science of The Total Environment*, 627, 388-402. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.01.193>
- Gazheli, A., van den Bergh, J., & Antal, M. (2016). How realistic is green growth? Sectoral-level carbon intensity versus productivity. *Journal of Cleaner Production*, 129, 449-467. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.04.032>
- Grafakos, S., Enseñado, E. M., Flamos, A., & Rotmans, J. (2015). Mapping and Measuring European Local Governments' Priorities for a Sustainable and Low-Carbon Energy Future. *Energies (19961073)*, 8(10), 11641-11666. <https://doi.org/10.3390/en81011641>
- Gunawan, H., Bressers, H., Mohlakoana, N., & Hoppe, T. (2017). Incorporating Air Quality Improvement at a Local Level into Climate Policy in the Transport Sector: A Case Study in Bandung City, Indonesia. *Environments*(3), 45. <https://doi.org/10.3390/environments4030045>
- Hajer, M. A. (1997). *The Politics of Environmental Discourse: Ecological Modernization and the Policy Process*. Oxford University Press.
- IPCC. (2018). Annex I: Glossary (Matthews, J.B.R. (ed.)). I V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P. R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J. B. R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M. I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, & T. Waterfield (Red.), *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. In Press.

- Justesen, L., & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder - från vetenskapsteori till praktik*. Studentlitteratur.
- Karlsson, M., Alfredsson, E., & Westling, N. (2020). Climate policy co-benefits: a review. *Climate Policy*, 1-25. <https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1724070>
- Karlsson, M., & Westling, N. (2017). *Synergier överallt? - om klimatpolitikens dolda vinster och andra samhällsprojekts samhällsnytta*. 2050. <https://www.2050.se/wp-content/uploads/2018/10/Synergier-överallt.pdf>
- Klimatkommunerna. (u.å.-a). *Om oss - Bli medlem*. Hämtad Februari 21, 2020 från <https://klimatkommunerna.se/om-oss/blimedlem/>
- Klimatkommunerna. (u.å.-b). *Vad vi gör*. Hämtad Februari 21, 2020 från <https://klimatkommunerna.se/vad-vi-gor/>
- Klimatkommunerna. (u.å.-c). *Åtgärder*. Hämtad Februari 21, 2020 från <https://klimatkommunerna.se/kunskapsbank/planer-och-strategier/klimatkommunernas-modell-for-klimatstrategi/atgarder/>
- Klimatpolitiska rådet. (2020). *Klimatpolitiska rådets rapport 2020*. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2020/05/klimatpolitiskaradetrappport2020.pdf>
- Kok, M. T. J., & de Coninck, H. C. (2007). Widening the scope of policies to address climate change: directions for mainstreaming. *Environmental Science and Policy*, 10(7), 587-599. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2007.07.003>
- Kousky, C., & Schneider, S. H. (2003). Global climate policy: will cities lead the way? *Climate Policy*, 3(4), 359-372. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.clipol.2003.08.002>
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Lidskog, R., & Elander, I. (2012). Ecological Modernization in Practice? The Case of Sustainable Development in Sweden. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 14(4), 411-427. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2012.737234>
- Lidskog, R., & Ugglå, Y. (2009). Lokalt klimatarbete: Kommunen som lärande organisation. I Y. Ugglå & I. Elander (Red.), *Global uppvärmning och lokal politik*. Santérus Förlag.
- Ma, Z., Xue, B., Geng, Y., Ren, W., Fujita, T., Zhang, Z., Puppim de Oliveira, J. A., Jacques, D. A., & Xi, F. (2013). Co-benefits analysis on climate change and environmental effects of wind-power: A case study from Xinjiang, China. *Renewable Energy*, 57, 35-42. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2013.01.018>
- Maizlish, N., Woodcock, J., Co, S., Ostro, B., Fanai, A., & Fairley, D. (2013). Health Cobenefits and Transportation-Related Reductions in Greenhouse Gas Emissions in the San Francisco Bay Area. *American Journal of Public Health*, 103(4), 703-709. <https://doi.org/10.2105/ajph.2012.300939>
- Martinez-Alier, J. (2002). *The environmentalism of the poor: A study of ecological conflicts and valuation*. Edwars Eldar.

- Mendez, M. A. (2015). Assessing local climate action plans for public health co-benefits in environmental justice communities. *Local Environment*, 20(6), 637-663. <https://doi.org/10.1080/13549839.2015.1038227>
- Mol, A. P. J., & Sonnenfeld, D. A. (2000). Ecological Modernisation Around the World: An Introduction. *Environmental Politics*, 9(1), 3. <https://doi.org/10.1080/09644010008414510>
- Montin, S. (2009). Klimatpolitiken och kommunerna. I Y. Ugglå & I. Elander (Red.), *Global uppvärmning och lokal politik*. Santérus Förlag.
- Naturvårdsverket. (2010). *Gör arbetet med klimatstrategier någon skillnad? En utvärdering av lokalt klimatstrategiarbete* (6358). <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6358-0.pdf>
- Nemet, G. F., Holloway, T., & Meier, P. (2010). Implications of incorporating air-quality co-benefits into climate change policymaking. 5. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/5/1/014007>
- Rashidi, K., Stadelmann, M., & Patt, A. (2017). Valuing co-benefits to make low-carbon investments in cities bankable: The case of waste and transportation projects. *Sustainable Cities and Society*, 34, 69-78. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.06.003>
- Rashidi, K., Stadelmann, M., & Patt, A. (2019). Creditworthiness and climate: Identifying a hidden financial co-benefit of municipal climate adaptation and mitigation policies. *Energy Research & Social Science*, 48, 131-138. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.09.021>
- Saujot, M., & Lefèvre, B. (2016). The next generation of urban MACCs. Reassessing the cost-effectiveness of urban mitigation options by integrating a systemic approach and social costs. *Energy Policy*, 92, 124-138. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2016.01.029>
- Sims, R., Schaeffer, R., Creutzig, F., Cruz-Núñez, X., D'Agosto, M., Dimitriu, D., Figueroa Meza, M. J., Fulton, L., Kobayashi, S., Lah, O., McKinnon, A., Newman, P., Ouyang, M., Schauer, J. J., Sperling, D., & Tiwari, G. (2014). Transport. I O. Edenhofer, R. Pichs-Madruga, Y. Sokona, E. Farahani, S. Kadner, K. Seyboth, A. Adler, I. Baum, S. Brunner, P. Eickemeier, B. Kriemann, J. Savolainen, S. Schlömer, C. von Stechow, T. Zwickel, & J. C. Minx (Red.), *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.
- SKL. (2012). *Lokala miljömål och nationellt stöd: Resultat av SKL:s enkät och djupintervjuer 2011 och 2012*. <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7164-824-2.pdf?issuusl=ignore>
- SKR. (2019). *Kommunernas åtaganden*. Hämtad Januari 24, 2020 från <https://skr.se/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommuner/nasataganden.3683.html>
- SKR. (2020). *Ekonomirapporten, maj 2020: Om kommunernas och regionernas ekonomi*. <https://rapporter.skr.se/ekonomirapporten-maj-2020.html>

- Smith, K. R., Woodward, A., Campbell-Lendrum, D., Chadee, D. D., Honda, Y., Liu, Q., Olwoch, J. M., Revich, B., & Sauerborn, R. (2014). Human health: impacts, adaption, and co-benefits. I C. B. Field, V. R. Barros, D. J. Dokken, K. J. Mach, M. D. Mastrandrea, T. E. Bilir, M. Chatterjee, K. L. Ebi, Y. O. Estrada, R. C. Genova, B. Girma, E. S. Kissel, A. N. Levy, S. MacCracken, P. R. Mastrandrea, & L. L. White (Red.), *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (pp. 709-754). Cambridge University Press.
- Stelios, G., Elena Marie, E., Alexandros, F., & Jan, R. (2015). Mapping and Measuring European Local Governments' Priorities for a Sustainable and Low-Carbon Energy Future. *Energies*(10), 11641. <https://doi.org/10.3390/en81011641>
- Storbjörk, S. (2004). *Att prioritera miljöfrågor? Kommunpolitikerna och det lokala miljöarbetets villkor*. KTH. <http://hkr.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A241360&dswid=1646>
- Thompson, T. M., Rausch, S., Saari, R. K., & Selin, N. E. (2014). A systems approach to evaluating the air quality co-benefits of US carbon policies. *Nature Climate Change*, 4(10), 917-923. <https://doi.org/10.1038/nclimate2342>
- Uggla, Y., & Elander, I. (2009). Kommunerna och klimatet: tendenser, möjligheter och problem. I Y. Uggla & I. Elander (Red.), *Global uppvärmning och lokal politik*. Santérus Förlag.
- von Below, D., Carlén, B., Dahlqvist, A., Jussila Hammes, J., Lindman, Å., Marklund, P., & Otto, V. (2017). *Miljö, ekonomi och politik*. Konjunkturinstitutet. https://www.konj.se/download/18.3cbad1981604650ddf38c735/1513172983965/MEK-rapport%20inkl%20yttrande_webb.pdf
- Wei, D., Brugués, A., Rose, A., de la Parra, C. A., García, R., & Martínez, F. (2017). Climate change and the economy in Baja California: Assessment of macroeconomic impacts of the State's Climate Action Plan. *Ecological Economics*, 131, 373-388. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2016.08.020>
- Woodcock, J., Edwards, P., Tonne, C., Armstrong, B. G., Ashiru, O., Banister, D., Beevers, S., Chalabi, Z., Chowdhury, Z., Cohen, A., Franco, O. H., Haines, A., Hickman, R., Lindsay, G., Mittal, I., Mohan, D., Tiwari, G., Woodward, A., & Roberts, I. (2009). Public health benefits of strategies to reduce greenhouse-gas emissions: urban land transport. *The Lancet*, 374(9705), 1930-1943. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)61714-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)61714-1)
- Workman, A., Wiseman, J., Karoly, D. J., Blashki, G., & Bowen, K. J. (2018). The political economy of health co-benefits: Embedding health in the climate change agenda. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 15(4). <https://doi.org/10.3390/ijerph15040674>
- Xia, T., Nitschke, M., Zhang, Y., Shah, P., Crabb, S., & Hansen, A. (2015). Traffic-related air pollution and health co-benefits of alternative transport in Adelaide, South Australia. *Environment International*, 74, 281-290. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.envint.2014.10.004>

7.1 Empiriskt material

- Forshaga kommun. (2009). *Klimat- och energistrategi 2009-2020*.
https://mycovenant.eumayors.eu/docs/seap/21747_1467630819.pdf
- Forshaga kommun. (2017). *Hållbarhetsstrategi för miljö och klimat*.
<https://www.forshaga.se/download/18.221bb9b15f28252f3a1d84/1509366220817/Hållbarhetsstrategi%20för%20miljö%20och%20klimat%202017-05-22.pdf>
- Göteborg stad. (2014). *Klimatstrategiskt program för Göteborg*.
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/36fb4599-a2c4-4e46-8621-0c71ceec4c5/Klimatstrategiskt+program+för+Göteborg.pdf?MOD=AJPERES>
- Jönköping kommun. (2019). *Program för hållbar utveckling – miljö 2020-2040*.
<https://www.jonkoping.se/download/18.74fef9ab15548f0b8001ee24/1576484141218/Program%20för%20hållbar%20utveckling,%20miljö%202020-2040.pdf>
- Kristianstad kommun. (2018). *Klimat- och energistrategi*.
<https://www.kristianstad.se/evolution/KS%20kristianstad.se/Kommunfullmäktige/Styrande%20dokument/Strategier,%20planer%20och%20övriga%20riktlinjer/Bygga,%20bo%20och%20miljö/Klimat-%20och%20energistrategi.pdf>
- Kristianstad kommun. (2019). *Klimatredovisning 2019*.
https://www.kristianstad.se/contentassets/5c03df293532416e9d9c866836b6e69b/klimatredovisning_ks_2019-10-23.pdf
- Malmö stad. (2009a). *Energistrategi för Malmö*.
<https://malmo.se/download/18.76105f1c125780a6228800039868/1491301605975/Energistrategi-Kf%202009-12-17.pdf>
- Malmö stad. (2009b). *Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020*.
<https://malmo.se/download/18.76105f1c125780a6228800031254/1491304996885/Miljöprogram%20för%20Malmö%20stad%202009-2020.pdf>
- Mölndal kommun. (2015). *Energi- och klimatplan*.
https://www.molndal.se/download/18.166854331623d369b2e1dbc/1553600270432/Energi_klimatplan_antagen_2015.pdf
- Stockholms stad. (2013). *Energiplan för Stockholm*. <http://docplayer.se/1644897-Energiplan-for-stockholm.html>
- Stockholms stad. (2016). *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*.
<http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/tema/klimat/Strategi-fossilbranslefritt-Stockholm-2040ny.pdf>
- Upplands Väsby kommun. (2017). *Energi- och klimatstrategi för Upplands Väsby kommun*.
<http://www.upplandsvasby.se/download/18.4888d21515e5a932a772a22/1514992986519/Energi-%20och%20klimatstrategi.pdf>
- Uppsala kommun. (2014). *Miljö- och klimatprogram 2014 till 2023*.
<https://www.uppsala.se/contentassets/5d36faebce83404888c3a4677bad5584/miljo--och-klimatprogram-2014-2023-reviderad.pdf>

- Uppsala kommun. (2018). *Energiprogram 2050*.
<https://www.uppsala.se/contentassets/8c70693a41a74dd1a7ca4662f63fcd82/energiprogram-kf-2018-03-15.pdf>
- Vellinge kommun. (2014a). *Ekonomisk konsekvensanalys - bilaga till energi- och klimatprogram*.
- Vellinge kommun. (2014b). *Energi- och klimatprogram med utblick mot 2020*.
<https://vellinge.se/siteassets/boende-miljo-och-trafik/pdf/energi-och-klimatprogram-med-utblick-mot-2020.pdf>
- Västerås stad. (2017). *Klimatprogram med handlingsplan 2017-2020*.
<https://www.vasteras.se/download/18.333c72c91636eee92b85b77/1554823794105/Klimatprogram%20med%20handlingsplan%202017-2020.pdf>
- Åmål kommun. (2017a). *Energi- och klimatstrategi med målsättningar till år 2030*.
<https://www.amal.se/media/467592/antagen-energi-och-klimatstrategi-20171027.pdf>
- Åmål kommun. (2017b). *Handlingsplan för Energi- & klimatstrategi - bilaga 2 till kommunens "Energi- & klimatstrategi"*.
<https://www.amal.se/media/467594/reviderad-handlingsplan-20180409.pdf>
- Åmål kommun. (2017c). *Nulägesbeskrivning för Energi- & klimatstrategi - bilaga 1 till kommunens "Energi- & klimatstrategi"*.
<https://www.amal.se/media/467593/nulagesbeskrivning-20171027.pdf>
- Åmål kommun. (2017d). *Uppföljningsmanual för Energi- & klimatstrategi - bilaga 3 till kommunens "Energi- & klimatstrategi"*.
<https://www.amal.se/media/467595/uppfoljningsmanual-20171027.pdf>
- Örebro kommun. (2016a). *Klimatstrategi för Örebro kommun*.
<https://www.orebro.se/download/18.1d8f9a39155628f73841694a/1485339455931/Klimatstrategi+Örebro+kommun.pdf>
- Örebro kommun. (2016b). *Underlagsrapport till Klimatstrategi för Örebro kommun*.
<https://www.orebro.se/download/18.1d8f9a39155628f738416949/1485339455953/Klimatstrategi+Örebro+kommun+underlagsrapport.pdf>

8 Appendix

8.1 Appendix 1 – Gruppering av åtgärder och sidnyttor

Tabell 8. Beskrivning av grupperingen av åtgärder.

Åtgärder	Vad som inbegrips
Övergripande åtgärder	Åtgärder som är mer implicit beskrivna eller är mer övergripande – generellt att arbeta med klimatfrågor, att arbeta för att minska utsläppen i flera sektorer samtidigt, utforma en klimatsmart samhällsplanering osv
Transporteffektivt samhälle/förnybara bränslen	Minska vägtransporter med personbil och gods, främja gång, cykel och kollektivtrafik, övergå till mer klimatsmarta bränslen/el
Negativa utsläpp genom biokol	Anläggningar för produktion av biokol och spridning av biokol på jordbruksmark för att uppnå negativa utsläpp
Energieffektivisering	Minska energianvändningen i bostäder och övriga lokaler samt i industrier och på företag. Effektivare transporter ingår ej.
Omställning till förnybar energi i energisystemet	Produktion av förnybar energi i kommunen eller inköp av förnybar energi, utfasning av fossila bränslen i energisystemet, införandet av värmepumpar, fjärrvärme och fjärrkyla mm
Stöd/aktiviteter för invånare	Informationskampanjer, utbildningssatsningar och rådgivning till invånare och föreningar
Hållbar offentlig konsumtion	Klimatkrav i offentlig upphandling, minskad konsumtion inom kommunorganisationen, inköp av hållbara varor och tjänster
Hållbar livsmedelskonsumtion	Minska matsvinn och köttkonsumtion, öka andelen ekologisk mat
Avfallsminimering, återvinning och återanvändning/delningsekonomi	Minimera uppkomsten av avfall, främja återvinning, återanvändning och delningsekonomi
Främja hållbart byggande	Satsningar och kravställande som innebär att byggnader får lägre klimatpåverkan i byggnadsfasen. Energieffektiviserande åtgärder ingår ej.
Främja hållbart näringsliv	Främjande av nya företag och affärsmodeller med låga utsläpp och arbete för att befintliga företag ska minska sina utsläpp
Främja forskning och utveckling på klimatområdet	Satsningar och arbete för att främja forskning och utveckling i eller utanför kommunen

Tabell 9. Beskrivning av grupperingen av sidonyttor.

Sidonyttor	
Ekonomiska	Vad som inbegrips
Ökad energisäkerhet/trygg energiförsörjning/minskat importberoende	Minskat importberoende av energi, mer stabil energiförsörjning, ökad försörjningstrygghet, minskad sårbarhet för kommunorganisationen och kommunen som geografiskt område
Minskade kostnader för kommunen eller annan aktör	Pengar sparas för kommun, företag eller invånare på kort eller lång sikt
Nya arbetstillfällen/ökad sysselsättning	Arbetsstillfällen skapas inom kommunens organisation eller andra verksamheter
Stärkt attraktionskraft för kommunen	Kommunen blir attraktiv för invånare och företag
Ökad tillväxt/stärkt lokal ekonomi	Den lokala ekonomin stärks och växer
Konkurrenskraftigt näringsliv/exportmöjligheter för företag	Bättre förutsättningar för företag att etablera sig, utvecklas, bli konkurrenskraftiga och exportera produkter
Sociala	
Bättre inomhusklimat	Bättre inomhusklimat och arbetsmiljö i lokaler eller bostäder till följd av förändrat uppvärmnings- och kylsystem eller renoveringar
Minskat buller	Minskat buller kopplas samman med positiva hälsoeffekter eller minskad negativ påverkan på hälsa, alternativt nämns utan sammanhanget hälsa
Bättre hälsa av förbättrad luft/minskade utsläpp av hälsofarliga ämnen	Förbättrad luftkvalitet kopplas samman med positiva hälsoeffekter eller minskad negativ påverkan på hälsa
Bättre hälsa av minskad köttkonsumtion/mer ekologisk mat	Minskad köttkonsumtion eller konsumtion av mer ekologisk mat kopplas samman med positiva hälsoeffekter eller minskad negativ påverkan på hälsa
Ökade möjligheter till ett hälsosamt liv/trygghet/livskvalitet	Förutsättningarna för ett mer hälsosamt liv generellt, en förbättrad upplevd trygghet eller en högre livskvalitet förbättras
Engagerade medarbetare	Mer engagerade medarbetare inom kommunens verksamhet
Bättre hälsa av ökad fysisk aktivitet	En ökad fysisk aktivitet hos invånarna stimuleras vilket i sin tur ger hälsofördelar
Ökat utbyte mellan människor/integration/jämlikhet	Sociala utbyten mellan invånare som uppstår i en stad med färre bilar, ökad jämlikhet mellan trafikanter och ökad integration till följd av bättre pendlingsmöjligheter och utbildningssatsningar
Stärkt föreningsliv	Energirådgivning till föreningar stärker föreningslivet

Ökad koncentrationsförmåga och skolresultat	Förbättrad hälsa för barn till följd av ökad fysisk aktivitet ger bättre koncentrationsförmåga
Förbättrad trafiksäkerhet	Minskad trafik i staden ökar trafiksäkerheten
Minskad trängsel	Minskad andel bilar i staden minskar trängslen
Miljömässiga	
Förbättrad luftkvalitet	Förbättrad luftkvalitet som nämns utan koppling till sociala aspekter alternativt nämns i miljökontext
Skona naturresurser	Minskat nyttjande av naturresurser
Frigöra ytor för klimatanpassning/odling/bevara grönområden	Ytor frigörs eller bevaras när vägtrafikarbete minskar, staden planeras mer klimatsmart osv
Minskat behov av konstgödsel/jordförbättring/minskad övergödning	Förbättrad jord eller minskat behov av konstgödsel till följd av biokol eller biogas, risken för övergödning minskar
Minskad spridning av miljögifter	Hållbar konsumtion av livsmedel som följs av en minskad spridning av miljögifter i naturen
Gynna biologisk mångfald	Hållbar konsumtion av livsmedel gynnar den biologiska mångfalden
Värna djurskydd/minskad användning av antibiotika	Hållbar konsumtion av livsmedel skapar ett bättre djurskydd och minskar användningen av antibiotika
Bättre dagvattenhantering	Bättre dagvattenhantering till följd av biokol
Minskad förurning	Minskad förurning till följd av mer biobränslen och effektivare energianvändning

8.2 Appendix 2 – Intervjuguide

Skulle det vara okej om jag spelar in samtalet?

Vilken arbetstitel/befattning har du?

Hur länge har du jobbat på kommunen/i denna roll?

Jag har läst i ert X (klimatstrategiskt dokument) och hittat att ...

Kan du beskriva bakgrunden till att ni tar upp dessa sidonyttor/inte tar upp sidonyttor?

Har ni på kommunen uppmärksammat sidonyttor av klimatåtgärder i något annat sammanhang? På vilket sätt? Vilka aktörer kommunicerar ni sidonyttor till?

Hur ser kommunikationen av sidonyttor ut mot politiker?

Hur ser kommunikationen av sidonyttor ut mot invånare respektive företag?

Vilka möjligheter ser du med att lyfta sidonyttor? Vilken potential tror du att det kan ha för att främja ett mer aktivt klimatarbete i kommunen?

Hur tror du att man skulle kunna lyfta sidonyttor på bästa sätt?

Vilka hinder ser du med att lyfta sidonyttor? Hur skulle man kunna avhjälpa de problemen?

8.3 Appendix 3 – Sidonyttor som respektive kommun uppmärksammat

Tabell 10. Sidonyttor som nämns i dokumenten. F=Forshaga, Å=Åmål, Ve=Vellinge, UV=Upplands Väsby, Mö=Mölndal, K=Kristianstad, J=Jönköping, Vä=Västerås, Ö=Örebro, U=Uppsala, Ma=Malmö, G=Göteborg och S=Stockholm.

Sidonyttor	Kommuner
Ekonomiska	
Ökad energisäkerhet/trygg energiförsörjning/minskat importberoende	Å, Ve, Mö, K, U, G, Vä, Ö, Ma
Minskade kostnader för kommunen eller annan aktör	F, Å, Ve, K, U, G, Vä, Ö, Ma
Nya arbetstillfällen/ökad sysselsättning	Ve, K, U, G, S, Vä, Ö
Stärkt attraktionskraft för kommunen	Ve, K, U, G, S, Vä, Ö, Ma
Ökad tillväxt/stärkt lokal ekonomi	Å, K, U
Konkurrenskraftigt näringsliv/exportmöjligheter för företag	Å, K, U, S, Vä, Ö
Sociala	
Bättre inomhusklimat	K, G, Ö
Minskat buller	Å, U, G, Ö, Vä
Bättre hälsa av förbättrad luft/minskade utsläpp av hälsofarliga ämnen	F, Å, U, G, Vä, Ö
Bättre hälsa av minskad köttkonsumtion/mer ekologisk mat	G, Ö
Ökade möjligheter till ett hälsosamt liv/trygghet/livskvalitet	F, Å, Ve
Engagerade medarbetare	F
Bättre hälsa av ökad fysisk aktivitet	J, Ö
Ökat utbyte mellan människor/integration/jämlikhet	G, Vä, Ö
Stärkt föreningsliv	K
Ökad koncentrationsförmåga och skolresultat	Vä
Förbättrad trafiksäkerhet	Vä, Ö
Minskad trängsel	S, Ö
Spara tid	Ö
Miljömässiga	
Förbättrad luftkvalitet	F, J, G, S, Vä, Ö
Skona naturresurser	G, Vä, Ö
Frigöra ytor för klimatanpassning/odling/bevara grönområden	Å, G
Minskat behov av konstgödsel/jordförbättring/minskad övergödning	F, K, U, S, Vä, Ö
Minskad spridning av miljögifter	U, Vä, Ö
Gynna biologisk mångfald	U, Vä, Ö
Värna djurskydd/minskad användning av antibiotika	U, Ö
Bättre dagvattenhantering	U
Minskad förurning	F, Ö

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund